

Korte geschiedenis van het Remontewezen in Frankrijk,

DOOR

Dr. THOMASSEN,

Kapitein-paardenarts.

„Parmi toutes les lois qui régissent l'organisation de l'armée, celle de la remonte tient une place capitale; car tout perfectionnement serait sans valeur si l'on manque de chevaux pour la cavalerie, l'artillerie, les transports, et les convois.”

Général BONIE.

De Napoleontische oorlogen hadden den paardenstapel van Frankrijk verbruikt en sommige rassen zoo goed als uitgemoord. Reeds in 1805 schreef NAPOLEON aan BERTHIER dat de paarden moesten gekocht worden „en Allemagne par préférence car la France est épuisée” 1).

Tot 1882 heeft men in Frankrijk aan de remonteering van het leger weinig zorg besteed. Men had een remonte systeem dat van 1831 dateerde en herhaaldelijk onvoldoende bleek.

Omdat men in 1840 een oorlog vreesde vermeerderde men de sterkte aan paarden. Het remontewezen kon hierin niet voorzien en moest men er 60.000 in den vreemde aankopen.

Ook in 1854 bij de oorlogsverklaring aan Rusland was het remonte-wezen niet bij machte in de behoefte aan paarden te voorzien. De regimenten moesten daarom officieren uitzenden om bij handelaren paarden aan te koopen.

Vijf jaar later, tijdens den oorlog met Italië, was in Frankrijk wederom gebrek aan paarden.

In 1867, in vollen vrede, was men genoodzaakt meerdere duizende paarden in Hongarije aan te koopen.

Voor den oorlog van 1870—71 werden voor het leger 120.000 paarden aangekocht. Van deze waren er slechts 80.000 in Frankrijk aangeschaft. Slechts 20.000 hiervan waren geschikt voor de cavalerie.

In 1870 is, na een veertig jarig bestaan van het systeem, de remonteering nog niet in orde. De regimenten cavalerie marcheeren met een sterkte van 102 paarden per eskadron naar de grens. Na REICHSHOFFEN hebben sommige regimenten de geringe sterkte van 220 paarden. De Regts.-Cn. vroegen aanhoudend om nieuwe paarden. Zes en twintig dagen

1) BIDAULT, Les Chevaux de l'armée sous la Révolution et l'Empire (blz. 53).

later, bij den slag van Sedan, had het eene regiment nog niets, het andere slechts uitschot en nietswaardige paarden ontvangen.

Na den tegenspoed van 1870—71 was de paardenstapel van Frankrijk aanzienlijk verminderd. Het Parlement deinsde nu voor geen offers terug en besloot de cavalerie, die het eerst op het oorlogstooneel verschijnt, reeds in tijd van vrede zoo goed als op oorlogsterkte te brengen. Men bestelde paarden in la Plata, Hongarije en Engeland. Men dacht er echter niet aan de basis van het remontesysteem te verbeteren.

In December 1879 werd een ministerieele aanschrijving, tot de verschillende regimenten gericht, waarin de noodzakelijkheid werd aange- toond om paarden van 3½ jarigen leeftijd te koopen en om hetzenden der remonten naar de regimenten te bespoedigen. De regimenten werden zodoende overladen met nog onbruikbare paarden. Niettegenstaande de opdracht om zooveel mogelijk voljarige paarden te koopen, kon men wegens het gebrek aan deze paarden slechts 25 0/0 voljarigen van het benoodigde aantal paarden machtig worden.

Spoedig hierna (1880—81) hadden, onder voorzitterschap van den Generaal GALLIFET te Tours, „Séances” over de remonteering plaats 1).

Op een dezer „Séances” (de zesde, op 21 Mei 1881) toont de generaal THORNTON, de chef der remonte, de noodzakelijkheid aan van den aankoop van jonge paarden voor de remonte. Reeds in 1880 had deze generaal in een rapport twaalf voorstellen geformuleerd, die hij noodzakelijk achtte voor de verbetering van het remontewezen 2).

In 1883 wordt een nieuw remonteeringssysteem gevolgd. Er worden paarden van 3 of 3½ jaar en ouder gekocht, die in „des établissemens hippiques” tot hun 4½ jaar zullen worden opgefokt en daarna aan de regimenten worden gezonden. Men volgt dus het Pruisische remonteeringssysteem. De Minister van Oorlog, CAMPENON, deelde in de Kamer mede, dat, bij wijze van proef, in 1883 voor de remonte ook paarden van 3 en 4 jaar zouden worden gekocht. Hoewel oorspronkelijk de proef slechts voor één jaar zou gelden, bleef men elk jaar jonge paarden koopen.

De eerste jaren is het aantal drie- en vierjarige in verhouding tot de voljarige paarden nog gering.

	3-3½ jaar.	4 jaar.	5 jaar.	6 jaar.	7-8 jaar.	Totaal.
1882		8.632	2.538	1.389	643	13.202
1883	2.860	6.304	1.969	1.097	511	12.741
1884	2.958	6.039	1.966	967	422	12.352
1885	2.359	5.320	1.820	1.018	347	10.864

1) Recueil de méd. vétérinaire, 15 mai 1890, blz. 293—294.

2) AUREGGIO, Remontes françaises et étrangères, blz. 14.

Doordat deze wijziging in de remonteering door de administratie der remonte werd gedaan zonder toestemming, en zelfs zonder medeweten van den wetgever, moest een en ander geschieden zonder vermeerdering van het effectief en van het budget. Dit heeft later aanleiding gegeven tot hevige aanvallen tegen het remonte bestuur 1).

Bij ministerieele beschikking van 10 Januari 1887 werd de proef met jonge remonten, die oorspronkelijk tot enkele regimenten o. a. bij het „6e chasseurs” 2) en tot de „établissements hippiques de Suippes” was beperkt, over 43 regimenten uitgebreid. In deze beschikking schrijft de Minister van oorlog, de generaal BOULANGER, „Les essais commencés en 1883 dans les établissements hippiques de Suippes, essais qui ont pour but de conserver les jeunes chevaux au-dessous de 5 ans pour les livrer seulement à cet âge aux corps de cavalerie, ayant donné des résultats satisfaisants, cette mesure a été appliquée en 1885 et 1886 dans les établissements de remonte de l'intérieur, qui conservent des chevaux dans les mêmes conditions, pour un certain nombre de régiments de l'armée.”

De 43 regimenten cavalerie, waarbij het nieuwe systeem gevolgd werd, kregen in den loop van de maand October in eens hun contingent paarden, die op 1 Januari 5 jaar zouden zijn, uit de etablissementen van Suippes en van andere plaatsen. De voljarigen kregen deze regimenten van 1 Januari tot 1 October voor en na van de „depots acheteurs”.

De overige regimenten cavalerie en die der artillerie kregen hunne aanvullingen met 10 en 20 paarden tegelijk, gedurende het geheele jaar door de „depots acheteurs”, toegezonden 3).

Het volgend jaar, 1888, werd, bij ministerieele aanschrijving van 30 December 1887, eerstgenoemde wijze van remonteeren uitgebreid over 51 regimenten terwijl in 1889 bij 63 regimenten deze wijze van remonteeren werd toegepast 4).

In November 1887 werd door den minister van oorlog, den generaal FERRON, „la Commission mixte des remontes” benoemd. Deze Commissie was samengesteld uit leden van het parlement, uit personen van groote ondernemingen en uit officieren van het leger. Zij stond onder voorzitterschap van CASIMIR PÉRIER, toenmaals vice-president der Fransche Kamer 5).

Aan deze commissie werden 14 vragen ter beantwoording voorgelegd. Van deze vragen 6) waren de voornaamste:

1. „N'y aurait-il pas un intérêt sérieux à faire cesser l'état des choses

1) Recueil de méd. vétérinaire 15 mai 1890, blz. 294—295.

2) Zie bijzonderheden hieromtrent: Revue de cavalerie, T. VI, blz. 292.

3) Revue de cavalerie, T. IV, Partie officielle, blz. 266.

4) Revue de cavalerie, T. VI, Partie officielle, blz. 283.

5) AUREGGIO, Rem. de cavalerie, blz. 16, en Revue de cavalerie, T. VI, blz. 200.

6) Zie voor deze vragen: Revue de cavalerie, T. VI, blz. 201.

„qui résulte de ce fait que la loi du 13 mars 1875 compte les chevaux „de remonte dans l'effectif de mobilisation de la cavalerie?

3. „Ne peut-on en France réaliser, dans le service de la remonte et „dans le service des fourrages, des économies qui permettraient d'en- „tretenir, en sus des effectifs réglementaires des corps, les chevaux placés „dans les dépôts de remonte et dans les dépôts de transition?

6. „Quelles modifications convient-il d'apporter à l'organisation du „service des remontes?

7. „Dans quelle mesure doit-on acheter des chevaux de 3 ans $\frac{1}{2}$, 4 „et 5 ans?

8. „Faut-il encourager l'achat aux éleveurs et par quels moyens?“

De commissie stelde voor eene wijziging van het ration fourage, welke gedurende een zekeren tijd zou worden beproefd 1).

Twee jaar na de benoeming der commissie was echter nog niets definitiefs bekend. Over de vraag „moeten voljarige dan wel jonge paarden worden aangekocht“ was de meenig der leden verdeeld.

Er verscheen in „la Revue des deux Mondes“ van Januari 1889 een artikel, dat toegeschreven werd aan een oud-directeur der cavalerie; een brochure van den generaal BONIE „Les Remontes françaises, Historique et Projects de reforme“, 1890; en bijna gelijktijdig met deze een brochure van CASIMIR PÉRIER „Les Effectifs de la Cavalerie et de l'administration de l'armée“.

In deze drie publicaties werd kritiek uitgeoefend op de administratie der remonte, welke in hoofdzaak hierop neer kwam, dat door de opvoeding in de „établissements hippiques“ het remontepaard te duur werd en dat door de aanwezigheid van een groot aantal jonge paarden het krijgsvaardige effectief aanmerkelijk verminderd werd. Verder meende CASIMIR PÉRIER, dat landsfokkerij meer gebaat en aangemoedigd werd door den aankoop van voljarige remonten.

Bij een vergelijking van de Pruissische met de Fransche remonte-dépôts, waren van deze laatste de exploitatie kosten aanmerkelijk hooger en de administratie veel ingewikkelder. De voorstanders der remonteering met jonge paarden en van het opvoeden in remonte-dépôts toonden echter aan, dat de gegevens waarop de vergelijking berustte, niet alle geheel juist waren 2).

De brochure van CASIMIR PÉRIER, had, door de hooge positie van haar schrijver, de algemeene aandacht op de remonteering van het leger gevestigd. Het was ook deze brochure, die den Minister van Oorlog aanleiding gaf tot het samenstellen van „la commission d'études pour l'amélioration du service des remontes“ welke den 26 Februari 1890 werd benoemd.

Aan deze commissie werd opgedragen de inmiddels ingekomen voor-

1) Zie hierover: L'alimentation du cheval par E. LAVALLARD, Paris 1912, blz. 116. Expériences faites sur les chevaux de l'armée.

2) Zie: „Les Annexes de remontes“.

stellen der „Commission mixte de remonte” en de brochure van CASIMIR PÉRIER te bestudeeren.

De „Commission militaire”, onder voorzitterschap van den Generaal GALLIFET, 1) besloot éénpartig tot den aankoop van rijpaarden voor de cavalerie en voor de artillerie op $3\frac{1}{2}$ jarigen leeftijd bij gebrek aan paarden van 4 jaar, en op 4 jaar bij gebrek aan paarden van 5 jaar. Verder besloot zij tot een aanmerkelijke vermeerdering van den aankoopsprijs van voljarige, goed gevoede en afgerichte paarden en tot den aankoop van artillerie paarden op $4\frac{1}{2}$ jarigen ouderdom. De commissie achtte het onontbeerlijk, voor de bevordering der paardenfokkerij en voor het uitsluiten der Fransche en vreemde kooplieden, dat met den aankoop van paarden van $3\frac{1}{2}$ jaar werd doorgedaan.

In overeenstemming met het door de „Commission militaire” uitgebrachte rapport, werd door den Minister van oorlog de remonteering in 1891 voorgeschreven in drie van de vier „circonscriptions de remonte”. In de circonscription van Normandië zou in 1891 het oude remonteeringssysteem gevolgd worden, wegens de aanzienlijke aankopen, welke in die circonscription plaats hebben. Eerst het volgend jaar, 1892, zou ook daar het nieuwe remonteeringssysteem worden ingevoerd.

De trekpaarden werden over het geheele land op $4\frac{1}{2}$ jaar aangekocht.

De algemeene instructie van 30 December 1890 schrijft voor:

- de samenstelling der remonte commissies,
- de remonte reizen en het aantal aan te koopen paarden,
- de paarden voor de cavalerie, bereden artillerie en de rijpaarden der artillerie mogen den leeftijd van $3\frac{1}{2}$ jaar hebben,
- de trekpaarden voor de artillerie mogen niet jonger zijn dan 4 jaar,
- de jonge paarden worden naar de „annexes de remonte” gezonden,
- de voljarige worden, nadat zij ten hoogste twintig dagen in de „dépôts de remonte” vertoeft hebben voor het onderzoek op koopvernietigende gebreken, onmiddellijk naar de regimenten gezonden.

Verder was door den minister bepaald dat geen vreemde paarden mochten worden aangekocht en dat de commissie direct van den fokker moest koopen.

DE REMONTEDEPOTS.

De Fransche „dépôts de remonte” zijn niet de inrichtingen, die men in ons land en in andere landen kent onder den naam van remontedepots. Deze worden in Frankrijk „les annexes de remontes” genoemd. De „dépôts de remonte” zijn te beschouwen als koopinrichtingen, waar de paarden slechts korten tijd verblijven om op vernietigende gebreken te worden onderzocht. Hetgeen wij dus onder een remontedepot verstaan komt overeen met de „annexes de remonte” in Frankrijk.

Na het herstel van het koninkrijk in 1815, was de paardenstapel in

1) Zie voor de samenstelling der commissie, „AUREGGIO, Les Remontes francaises et étrangères”, blz. 24.

Frankrijk uitgeput en moest men om de cavalerie te remonteeren zijn toevlucht nemen tot de algemeene aanbestedingen.

Deze gingen echter met zooveel ongeregelheden gepaard, dat de fokkers het vertrouwen verloren in de personen, welke bij hen de paarden voor het leger kochten. Daarbij waren de risico en de kosten van het vervoer naar de plaats van levering, die ten laste van den verkoper kwamen, te groot.

Deze bezwaren trachtte de maarschalk GOUVION-SAINT-CYR op te heffen door remontedepots.

Het doel dezer inrichtingen was de fokkers te beschermen, hen voor te lichten en hun vertrouwen te winnen. Den officieren aan de depots verbonden werd opgedragen zich in onmiddellijke verbinding te stellen met de fokkers en voortdurend de departementen, welke voor het depot waren aangewezen, te doorloopen ten einde zich op de hoogte te houden van den paardenrijkdom en in verbinding te blijven met de fokkers. Steeds moesten zij bereid zijn tot het koopen van bruikbare paarden, al waren deze voor een ander wapen geschikt, dan dat waarvoor zij in het bijzonder waren uitgezonden. Op deze wijze hoopte men de liefhebberij voor het paard en den lust voor de fokkerij aan te moedigen

Het eerste remontedepot werd opgericht te Caen en een tweede in 1819 te Clermont-Ferrand.

Voor al in het begin was het aantal remontedepots te klein om den fokker gelegenheid te geven zijn paard aan de remonte kwijt te raken. De vrees om te groote kosten voor het vervoer te maken, deed hem thuis blijven en zoo viel hij als voorheen in de handen van den koopman, die ten koste van den boer de grootste winst opstreek. De boer fokte daarom liever koeien dan paarden.

In 1825 werd dan ook besloten het aantal depots te vermeerderen ten einde alle tusschenpersonen tusschen den Staat en den fokker te kunnen uitsluiten. Voorloopig werd het aantal depots op 15 vastgesteld.

In 1870 waren er 17 depots

Op de groote conferentie te Tours in de eerste jaren na zeventig was men algemeen van meening, dat de depots niet hadden voldaan. Sedert 1819 waren de depots langzaam aan uitgebreid en verbeterd en toch hadden zij aan de verwachtingen niet beantwoord.

Na 1870 is men blijven voortgaan de remontedepots te reorganiseeren.

In „l'Instruction sur le Service de la Remonte générale à l'intérieur" van 27 October 1902 staat betreffende de „Dépôts de remonte" het volgende:

„Les dépôts de remonte sont institués pour encourager la production „et l'élevage des chevaux en France et effectuer l'achat de ceux qui „sont propres au service de la guerre." (Titre I, art. 1.)

Zij staan onder het toezicht en de krijgstuicht van het militair territoriaal bestuur en zijn in „circonscriptions" samengevoegd. Het bevel

voert een kolonel of luitenant-kolonel, soms staan zij onmiddellijk onder het bevel van „l'inspection générale permanente des remontes”.

De commandanten der „circonscriptions” evenals die der depots, die onmiddellijk onder de inspectie staan, corresponderen direct met den minister en met den „inspecteur général permanent des remontes”.

DE „CIRCONSCRIPTIONS DE REMONTES”.

Ten einde meer eenheid te brengen in het aankopen van paarden, werden in 1862 de verschillende depots in drie „circonscriptions” verdeeld. In 1870 werden de toen bestaande 17 depots in 4 „circonscriptions de remonte” samengevoegd.

1e.	„circonscription de remonte”	met de hoofdplaats	Caen.
2e.	„	„	Guincamp.
3e.	„	„	Farbes.
4e.	„	„	Macon.

In December 1874 werd de samenstelling der „circonscriptions” en van de depots gewijzigd, zonder dat er verandering in het aantal werd gebracht.

In Juli 1879 werd de verdeling der departementen over de „circonscriptions” en de depots meer in overeenstemming gebracht met de organisatie van het leger in tijd van mobilisatie.

Bij sommige legerkorpsen, welke hunne paarden niet van een depot betrokken, werden in Augustus 1879 remontecommissies opgericht. In 1881 werden deze opgeheven en in verband hiermede de verdeling der departementen over de „circonscriptions” en depots nogmaals gewijzigd.

Den 13 September 1890 werd een vijfde „circonscription” met de hoofdplaats La Capelle bijgevoegd.

Bij decreet van 27 October van hetzelfde jaar werden de 2e en 4e „circonscriptions” op 1 Januari 1891 opgeheven.

De „commission militaire” onder voorzitterschap van den generaal GALLIFET stelde voor om in 1892 alle oude „circonscriptions” op te heffen en Frankrijk te verdeelen in tien of twaalf „circonscriptions” waarvan de uitgestrektheid zou worden vastgesteld naar gelang van hare beteekenis voor de remonte.

Elke „circonscription” zou worden toevertrouwd aan een „chef d'escadron”, welke door zijn regiment aldaar zou worden gedetacheerd ten einde zich op de hoogte te houden van alles wat voor de remonte van belang is. Hij zou verder het toezicht houden op de „dépôts de transition” en de remontecommissie presideeren, die behalve uit den voorzitter bestaat uit een officier der cavalerie of artillerie en een paardenarts.

Bij de „Instructions générales” van 30 December 1890 werd echter de volgende indeeling vastgesteld: de depots van Guingamp en Angers van de 2e „circonscription” zouden worden gevoegd bij de 1e „circon-

scription"; terwijl de beide overige der tweede „circonscription", Saint-Jean-d'Angely en Fontenay le Comte, alsmede de depots van de 4e „circonscription" direct onder de remonte inspectie zouden komen.

Spoedig volgde nog een wijziging bij nota van den Minister van oorlog van 28 Januari 1891. De indeeling is tot heden nagenoeg onveranderd gebleven. Zij is als volgt :

1. La circonscription de remonte de Caen met de dépôts : Caen.
 Saint-Lo.
 Alençon.
 le Bec Hellouin.
 Paris.
 Angers.
 Guingamp.
2. La circonscription de remonte de Farbes met de dépôts : Farbes.
 Agen.
 Mérynac.
 Guéret.
 Aurillac.
3. Dépôts en dehors des circonscriptions de remontes : Fontenay voor 3 departementen.
 (Deze staan onmiddellijk onder de inspectie der remonte) Saint-Jean-d'Angely voor „les Charentes".
 Macon voor 10 departementen.
 Arles „ 11 „
 La Cappelie „ 12 „

Volgens een mededeeling in „La Revue de cavalerie" van „décembre 1913" (blz. 644), is het wenschelijk gebleken de depots, welke tot nu toe „en dehors des circonscriptions" waren, tot een derde „circonscription" samen te voegen.

„LES ANNEXES DE REMONTE"

„Les Annexes de remonte" vindt men ook aangeduid met den naam van „établissements hippiques", „termes hippiques" en „depots de transition".

Zooals reeds is medegedeeld, begon de remonte administratie in 1883, paarden van 3½ jaar aan te koopen en het Pruisische remonte systeem te volgen. Voor het inrichten van remonte depots dienden, behalve de oude keizerlijke hoeven van het kamp van Châlons, gebouwen en terreinen die van steden en particulieren voor langen tijd in huur werden genomen.

Aan deze remonte inrichtingen zijn geen landbouw bedrijven verbonden. Zij verschillen dus daardoor van de Pruisische remonte depots. Eene uitzondering maken de zeven hoeven van het kamp van Châlons. Uitgezonderd deze laatste inrichting is het beheer over de „annexes de remonte" opgedragen aan militaire paardenartsen, „les vétérinaires directeurs d'annexes".

Door de voorstanders der remonteering, met voljarige paarden werd gewezen op verzwakking van het effectief van het leger aan afgerichte paarden en werd de onderstaande vergelijking gegeven van de remonte depots in Frankrijk en in Duitschland.

Pruisen.

De veulens worden opgefokt in groote ondernemingen van den staat; de grond is niet duur en de fourage wordt geleverd door het domein. Het opfokken der dieren geschiedt daardoor goedkoop en de kosten worden daarbij verminderd door de opbrengst der hoeve.

Er wordt burger personeel gebruikt, zoodat geen manschappen aan den dienst worden onttrokken.

Niettegenstaande het bezoldigen van burger personeel, kost het paard op het oogenblik dat het naar het regiment gezonden wordt aan den staat 1.075 fr.

De paarden tellen, alvorens zij den leeftijd van voluit zes jaar bereikt hebben, niet mee in de mobilisatie sterkte. Zij worden vóór hun zevende jaar niet voor zware diensten gebruikt. Het aantal op reform gestelde paarden is kleiner dan in Frankrijk.

De veulens worden gekocht door zes commissies tellende samen 24 officieren. Slechts de zes voorzitters dezer commissies zijn vaste leden, de andere officieren worden uit de regimenten gedurende den tijd der aankopen bij de commissie gedetacheerd.

De juistheid der gegevens dezer vergelijking, wordt betwist in een artikel „De la question des remotes francaises” voorkomende in het „Receuil de médecine vétérinaire” van 15 Mei 1890.

Frankrijk.

Omdat de grond kostbaar is en de kosten der bebouwing te groot zijn, heeft men van het oprichten van landbouwondernemingen afgezien. De veulens worden in stallen en in omheiningen opgesloten. De kosten der opvoeding der veulens worden door geen inkomsten verkleind.

Twee duizend cavaleristen, welke uit de besten gekozen zijn, zijn werkzaam gesteld aan de depots en bijgevolg aan den dienst bij de regimenten onttrokken.

Het paard kost bij zijne intrede in het regiment aan den staat 1.750 fr. Het depot is improductief.

De paarden worden op hun $4\frac{3}{4}$ jaar, hoewel zij dan nog niet zijn afgericht, als marschvaardig bij de sterkte gerekend. Bovendien zijn de paarden in werkelijkheid 3 tot 7 maanden jonger dan zij administratief staan aangeteekend. Het aantal op reform gestelde paarden is grooter dan in Pruisen.

Honderd vijf-en zeventig officieren zijn permanent lid der remonte commissies, daarbij zijn niet gerekend de officieren, welke tijdelijk bij de remonte aankoop worden gedetacheerd.

Mitrailleurs op Motorrijwielen of er naast?

DOOR

J. D. VAN DE WAALL,

Eerste-Luitenant der Infanterie.

Onder bovenstaanden titel gaf de 1e Luitenant BOLTEN in No. 5 van den jaargang 1915 eenige beschouwingen over het vervoer en gebruik van Mitrailleurs op motorrijwielen of op zijspanwagens en kwam ten slotte tot de conclusie, dat de bij de Motormitrailleursectie gevolgde methode (op de motor) verreweg de beste is. Hiertoe voert hij verschillende argumenten aan, die echter m. i. niet alle geheel juist zijn.

In de eerste plaats zegt de Heer B. op blz. 338. dat „de zijspanwagen „altijd gebonden is aan de harde wegen, en deze niet kan verlaten, „dan op straffe van geïmobiliseerd te worden.” Van dit standpunt uitgaande is de zijspan reeds onherroepelijk veroordeeld. Bij mij deed die uitspraak echter de vraag rijzen, of de Hr. B. in die richting wel eens proeven heeft genomen? Mij tenminste heeft een toevallige practijk geheel anders geleerd, zooals uit o. s. kan blijken.

Gedurende den afgeloopen zomer werd ik belast met het houden van een cursus voor de motorrijders bij de II Divisie, welke cursus te Arnhem gehouden werd. Hierbij werd door mij ook beoefend, het „op de kaart” rijden met de motor dwars door het terrein. Zelf niet in het bezit zijnde van een motorrij wiel, maakte ik die tochten mee gezeten in een zijspanwagen. Deze wagen had een zeer sterk chassis en was gekoppeld aan een Harley-Davidson, model 11 F. De andere motoren waren: Sun (2-takt, 2 P.K., zonder versn.), Douglas (2³/₄ P.K., 2-versn. bak), All days (3¹/₂ P.K., 3-versn. naaf), Excelsior (model 15 3-versn. bak). Laatstgenoemde motor kwam eerst in de laatste dagen in actie; de betrokken motorrijder deed vóór dien tijd alle tochten mee, zittende op den bagagedrager van de H.-D. Deze motor had dus te verwerken: de zijspan met een man, den berijder zelf en een man op den bagagedrager! Hiermee zijn o. a. de volgende tochten gemaakt (2 uit de vele):

1°. Arnhem—Deelensche weg—Kemperhei (langs een karrespoor, deels hei, deels zand)—Deelensche Boschjes—Gietensche Flesschen (op de kaart is tusschen D. B. en G. F. een soort weg aangegeven; de weg is echter haast niet te onderkennen, zoodat werd gereden in heel mul zand, waarin de dikke 28 bij 3" banden soms meer dan 1 d.M. wegzakten! — dwars over de hei naar den zandweg Deelen—Hoenderlo, (waar het rijwielpad langs dien zandweg aan een zijde begrensd

werd door zodenheuveltjes, zoodat heel vaak van het fietspad moest worden afgeweken en de zandweg zelf gevolgd moest worden) — de Krim-Zandweg naar H. M. pl. 158 aan den straatweg Arnhem-Apeldoorn—(langs dien zandweg een zeer smal rijwielpad, waarop de motor kon rijden, terwijl het wiel van den wagen op het losse zand reed; het rijwielpad was soms aanzienlijk hooger dan de zandweg zelf)—Arnhem.

Deze tocht is ook beschreven in het sportblad „het Motorrijwiel”, jaargang 1915, No. 24.

20. Arnhem—Kattenberg—Kempenbergerweg (het laatste deel van dezen weg, ± 800 M., is zand), d w a r s o v e r d e h e i (met haar vele karresporen, gaten, greppels, e. d.) naar kogelvanger 6, Hoenderlo, en verder.

Bij deze tochten over zeer moeielijk terrein, waar de wielrijders m. i. volstrekt niet overal zouden hebben kunnen volgen, behoefde ik zelf geen enkele maal de zijspan te verlaten, de man op den bagagedrager en de motorrijder hebben slechts een klein gedeelte van de zandstuiving behoeven te loopen; anders niet.

Het spreekt wel van zelf, dat de 3 P.K. Eysinkmotor zulke prestaties niet kan verrichten; daartoe is een zwaardere motor, van 7—9 P.K. noodig, terwijl het chassis zeer sterk moet zijn. Maar dan is het ook zeer goed mogelijk. De motor met zijspan is dus volstrekt niet gebonden aan de harde wegen, en indeeling bij wielrijdersafdeelingen, zonder deze aan harde wegen te binden, is m. i. dus niet als uitgesloten te beschouwen.

De zwaardere motor heeft nog verschillende voordeelen boven de lichte. De lichte machines maakten den ad 20. beschreven tocht ook mee, maar zij „huppelden” over de hei, terwijl de zware machine met een rustigen gelijkmatigen gang over den grond schuift. Verder wordt in het algemeen van de zware motor in verhouding niet zooveel vergegd als van de lichte, die al gauw al zijn krachten moet inspanssen, waardoor de zware een grooteren levensduur heeft.

Voorzien van de zijspan treden bovendien nog andere voordeelen aan het licht: het geheel kan moeielijk omvallen; het berijden, vooral in geaccidenteerd terrein, gaat veel gemakkelijker; zeer kleine bochten kunnen worden gemaakt en reeds op zeer smalle wegen kan keert gemaakt worden; de motorrijder zelf heeft te veel zijn aandacht noodig voor zijn motor en den te volgen weg, terwijl de man in de zijspan het terrein kan gadeslaan; bij het halt houden moet het rijwiel op den bok gezet worden, terwijl bij de zijspancombinatie dit niet noodig is en tijd gewonnen kan worden; de „helper” is dadelijk beschikbaar.

Verder kan bij de zwaardere motor met zijspan de munitievoorraad worden vergroot. Op het oogenblik zijn per mitrailleur onmiddellijk beschikbaar 3250 patronen, n.l. 750 op de „mitrailleur-motor”, 2000 op de „patronen-motor” en 500 op die van den S. C. Bij de zijspan zou die voorraad kunnen opgevoerd tot 4500, n.l. 500 bij den S. Ct., 1000 op den zijspanwagen, en 3000 op de motor (1000 voorop, 2000

achterop). Dit lijkt mij van groot belang, in verband met de moeielijkheden, die aan een geregelde aanvulling verbonden kunnen zijn. De sectie wordt meer onafhankelijk van haar gevechtstrein.

En nu het schieten. Dit geschiedt bij de motor-mitrailleursectie vanaf de motor. In de eerste plaats moet ik in verband met de grootere trilling van den Schwartzlose-mitr. in vergelijking met den Maxim, opmerken, dat de beschouwingen van den Heer B. over den Maxim op zijspan bij de Engelschen tegenover den Schwartzlose (blz. 339 en 340) ook gelden voor den Maxim op motor bij de Duitschers. Oók de successen door de laatsten verkregen met den van een Maxim voorzienen motormitr., mogen niet zonder meer voor den Schwartzlose door ons worden overgenomen. De Maxim zal even waarschijnlijk óók beter gebruikt kunnen worden op de motor dan de Schwartzlose.

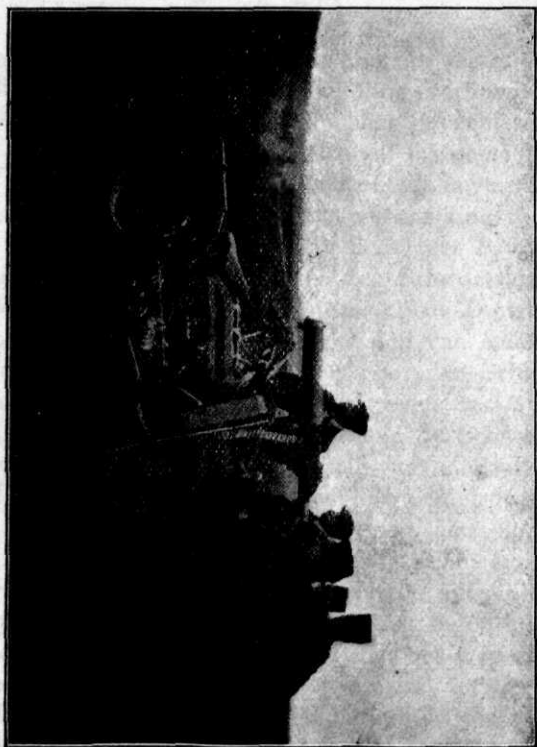
Is het echter wel zoo heel wenschelijk of noodzakelijk, dat vanaf de motor of de zijspan gevuurd wordt? In een vroeger artikel van den Heer B., geplaatst in No. 7, jaargang '13, blz. 489, zegt hij, „dat het „regel zal zijn, dat van de motor af gevuurd wordt, daar hier de „snelle verplaatsbaarheid en het feit, dat de mitrailleur in geladen toestand kan worden gereden, wel opweegt tegen het niet altijd optredende nadeel van den hoogen stand van het wapen.”

Het motief er vóór lijkt mij tamelijk zwak, terwijl er veel meer tégen is, dan de hooge stand alleen. Ten eerste is de motor met mitrailleur en de staande schutter een geheel, dat moeilijker te dekken is, dan een mitrailleur op driehoetaffuit en zittende schutter. Verder is het een veel grooter doel, dat ook veel meer trefkans biedt, want trekt de motormitrailleur het vijandelijk vuur, dan wee hem! Eén kogel door het benzinereservoir, door een der banden, of een van de vele andere, zeer kwetsbare en onmisbare deelen van het motorrijwiel en het geheel is tijdelijk onvervoerbaar, zoo niet nog erger.

In ieder geval lijkt een driehoetaffuit mij ten allen tijde veel beter dan het geheele motorrijwiel met bokken aan voor- en achterwiel, dat nu als affuit dienst doet. In de eerste plaats zal, vooral buiten de wegen, niet steeds op het punt waar de moter tot staan komt, de plaats waar de bokken moeten komen, geheel vlak zijn, wat toch wel noodig is. Er kan dan weer kostbare tijd verloren gaan door het zoeken naar het geschikte punt. Een driepoot komt altijd goed te staan.

Ten tweede zal de trilling, die bij het schieten in het wapen optreedt, zich door de geheele motor voortplanten, (wat al niet wenschelijk is voor de motor zelf) en o. a. ook de verbindingen der bokken met het rijwiel aantasten en daardoor deze lossen en minder stevig maken. Dit heeft op zijn beurt nóg grootere trilling tengevolge, waardoor de spreiding van het wapen vergroot wordt. Dit nadeel zal bij de grootste vredesoefeningen en proeven niet aan het licht komen; in werkelijkheid vrees ik echter, des te meer.

Ook het schieten zelf lijkt mij voor den schutter gemakkelijker en rustiger bij een driehoetaffuit, dan bij de thans bestaande motormitrail-

leers. Dit kan reeds blijken uit de foto's, welke bij het meergenoemde artikel in jaargang 13 waren gevoegd, en die hier met toestemming van den Heer BOLTEN nogmaals het licht zien. Op de eene (links onder) staat de Luit. B., tamelijk in elkaar gedrongen en gebogen, te schieten; daarnaast schiet een burger op één knie geknield. Behalve dat deze houdingen lastig en vermoeiend zijn, is de conclusie te trekken, dat het een nadeel is, dat slechts één vuurhoogte mogelijk is, waar personen van verschillende lengte en gestalte achter den mitrailleur kunnen komen. Een drievoet is voor iedereen passend te maken.

Ten slotte komt het mij voor, dat het een zeer groot nadeel is, dat door die hooge vuurhoogte ook de beruchte rookpluim meer zichtbaar zal zijn. Deze rookpluim is de ergste vijand van den mitrailleur, en de Heer B. zal wel de eerste zijn, dit te erkennen. Haar laag te houden wordt altijd het meest aanbevolen, en nu wordt die verraderlijke rookpluim ineens meer dan een meter omhooggebracht!

Ik meen dus, dat het schieten van af een moter of zijspan ten allen tijde veel minder aan te bevelen is dan van een affuit, en in vele gevallen en opzichten ongewenscht en nadeelig is.

En wanneer zal het nu eigenlijk noodzakelijk zijn, dat vanaf de motor geschoten wordt? Natuurlijk alleen, als de tijd ontbreekt — den mitrailleur van de motor af te halen en op de affuit te plaatsen, als de motormitrailleur gebezigd wordt, en bij gebruik van zijspan, als er geen tijd is, de affuit met daarop bevestigd wapen af te nemen, dus bijv. bij overrompeling door den vijand of bij eigen verrassend optreden op kleine afstanden. De mitrailleurs op motorrijwielen zullen echter ingedeeld worden bij wielrijders-compagniën en zich dus gedurende den marsch bij de hoofdmacht bevinden; die natuurlijk de noodige beveiligingsorganen heeft uitgezonden. Een bepaalde overrompeling, waarbij elke seconde de ondergang kan brengen, zal niet zoo licht voorkomen. In ieder geval is dan nog tijd genoeg over, om den mitrailleur met drievoetaffuit van de zijspan te lichten en het vuur te openen, voor de vijand al te dicht bij is. Terwijl de bestuurder stopt, kan de schutter, in de zijspan gezeten, uitzien naar een geschikt opstellingspunt en zich gereed houden, uit te stappen. Zoodra de motor stilstaat, kan de schutter en zijn helper, die zich om de motor niet behoeft te bekommeren, den mitrailleur opvatten, op de uitgezochte plaats neerzetten en het vuur openen. Evenals de motor, kan ook de affuit ingericht worden, zoodanig dat er een patroonbus aan bevestigd kan worden. Zoodoende kan ook op de zijspan de mitrailleur geladen vervoerd worden. Een en ander zal toch ook niet méér tijd kosten, dan nu noodig is bij den motormitrailleur, om het eerste gerichte schot te doen vallen.

Hetzelfde geldt ook in geval van verrassend optreden op kleine afstanden. Hierbij zij echter opgemerkt, dat men zich van die „kleine” afstanden niet te veel moet voorstellen. De vijand zal gauw genoeg de motoren hooren, dus zoo heel klein kan die afstand nooit worden.

Schieten vanaf de motor of zijspan is dus m. i. hoegenaamd niet ge-

wenscht of noodzakelijk, zoodat dus de motor zuiver als vervoermiddel beschouwd moet worden. En van dit standpunt uitgaande vervallen alle voordeelen, die door den Heer B. op het gebied van schieten worden aangevoerd, en waardoor volgens hem de motormitrailleur te verkiezen zou zijn boven de zijspan. Het voordeel van schieten op vliegtuigen mogelijk te maken, is ook niet overwegend. Door een geringe wijziging in de affuit, is deze te stellen als hooge affuit, die voor het vuren op vliegtuigen geschikt is. Doch daarover straks.

Wat de aanschaffingskosten betreft, komt het mij voor, dat deze voor een „zijspansectie” lager zullen zijn, dan voor een „motorsectie”. Bij de laatste heeft men 5 motorrijwielen noodig; bij de eerste 1 motor voor den S. Ct. en twee zware motoren elk met zijspan. Natuurlijk behoeft die zijspan maar hoogst eenvoudig te zijn, daar alleen vervoer beoogd wordt. Het behoeft dus geen nader betoog, dat een zware motor met zijspan veel goedkooper kan zijn, dan twee andere motoren, zooals die thans ingericht moeten zijn (volgens door mij ingewonnen informaties zal een zijspan-sectie minstens \pm f 500 goedkooper zijn dan een motor-sectie).

De nadeelen door den Heer B. genoemd, zijn tot een minimum terug te brengen. Het voornaamste bezwaar is, dat het geheel niet zoo handelbaar is als de motor-mitrailleur, vooral voor wat betreft het overwinnen van terreinhindernissen. Maar er zijn dan ook altijd twee man beschikbaar en die kunnen samen na eenige oefening vrij vlug de motor en zijspan scheiden en weer monteeren. Dat is niet zoo bezwaarlijk, als de Heer B. het voorstelt. Ik heb zelf gezien, dat een motorrijder zijn zijspan binnen 5 minuten alleen demonteerde. Twee man zullen dus nog minder tijd noodig hebben. Bij de constructie zou hier desnoods rekening mee gehouden kunnen worden, waardoor nog minder tijd noodig zal zijn voor het afnemen en weer monteeren.

Een ander bezwaar noemt de Heer B., dat men de combinatie niet zoo makkelijk kan dekken, waar een solo-motor plat op den grond gelegd kan worden. Ook dit bezwaar is niet groot; waar de combinatie zoo vlug gescheiden kan worden, en de zijspan weer zoo spoedig bevestigd is, kan elk afzonderlijk op den grond gelegd worden, en zoodoende niet méér zichtbaar zijn dan een solo-motor.

Resumeerende mogen we voorloopig dus wel aannemen, dat:

1°. De moter met zijspan evengoed buiten de wegen gebruikt kan worden als de solo-motor, en toevoeging aan wielrijdersafdeelingen zonder bezwaar kan geschieden.

2°. Dat het voor geoefende manschappen volstrekt geen bezwaar oplevert, de zijspan af te nemen, indien terreinhindernissen dit noodzakelijk maken, en daarna weer te monteeren.

3°. Dat schieten vanaf de motor zooals thans gebeurt, voor geen enkel geval noodzakelijk, en in menig opzicht zelfs ongewenscht is, en dat vuur van af een drievoetaffuit in alle opzichten beter is.

4°. Dat bij de zijspan-sectie de mee te voeren munitievoorraad vergroot kan worden.

5°. Dat een zijspan-sectie bij aanschaffing minder kostbaar is dan een motor-sectie.

Ten slotte moge hier nog volgen een zeer beknopt overzicht van de wijze, waarop naar mijn idee de inrichting van het vervoermiddel en van de affuit en de samenstelling der sectie zou kunnen worden beproefd.

A. *Vervoermiddel*. De machine moet zijn een 2-cylindermotor van 7—9 P.K., drieversnellingsbak (een bak is altijd véél beter dan een naaf!) en vrijloop, en in staat zijn snelheden te ontwikkelen vanaf 6 K.M. Bij deze zware motor behoeft, althans om wielrijders bij te kunnen houden en te volgen, nooit van de grootst mogelijke snelheid gebruik gemaakt te worden. Ze zullen de maximumgrens van 60 K.M., die voor het „type militair” wordt geëischt, nog verre overtreffen. Voor verdere toelichtingen der genoemde eischen kan worden verwezen naar No. 7, jaargang '13, blz. 487 en 488.

De zijspan moet bestaan uit een zeer sterk chassis met een bovenstel, dat hoogst eenvoudig kan zijn ingericht. Er moet zijn aangebracht een inrichting, om den mitrailleur met drievoetaffuit te dragen en behoorlijk vast te zetten; verder moet er gelegenheid zijn tot berging van de drie bussen patronen die, met de bus aan de affuit bevestigd, op de zijspan vervoerd moeten worden. Voor den schutter kan als zitplaats dienen een motorzadel, zooals bij het Engelsche leger voor hetzelfde doel in gebruik moet zijn, terwijl voetrusten en een paar handvaten moeten worden aangebracht. Aan het laatste kan de schutter zich vasthouden bij hevig schudden of slingeren bij het rijden door het terrein of over zeer hobbelige wegen.

Aan de verbindingstangen moeten de hoogste eischen worden gesteld, en de verbinding moet in zeer korten tijd en gemakkelijk tot stand zijn te brengen en te verbreken.

Ten einde verzekerd te zijn, alle onderdeelen en verwisselstukken steeds te kunnen verkrijgen, zou het beste zijn, indien alles werd vervaardigd aan de artillerie-inrichtingen te Delft of Hembrug (Dit zou trouwens reeds aanbeveling verdienen voor alle in militair gebruik zijnde rijwielen, motoren, enz.)

B. *De Affuit* Deze kan, voor wat de pooten betreft, in hoofdzaak zijn ingericht als die van de affuit, bij de cavalerie-mitrailleurs in gebruik, met enkele wijzigingen. De lange achterpoot kan gelijk blijven; de beide voorpooten moeten nog een derde geleding bevatten, ten einde die uit te schuiven, tot het verkrijgen van de hooge affuit, die voor het vuren op vliegtuigen noodig is. De verbindingstangen moeten zodanig zijn aangebracht en geconstrueerd, dat ze de bewegingsvrijheid van het wapen bij het vuren omhoog niet te veel belemmeren. Er moet zittende kunnen worden geschoten.

Een richttoestel wordt door mij overbodig geacht, zoodat kan worden gevuurd, als bij den motor-mitrailleur. Deze methode is ook mij zeer gemakkelijk gebleken.

Voor bevestiging van den mitrailleur op de affuit lijkt mij het beste

de gewijzigde pivottap, bij den motormitrailleur in gebruik, doch met een kogelscharnier, zooals bij de nieuwe richt- en schietbokken wordt gebezigd.

Onder het kniestuk van de affuit moet een haak aangebracht worden, waaraan de patroonbus bevestigd kan worden.

Tijdens het vervoer moet de affuit gesteld zijn op de meest voorkomende vuurhoogte.

C. *Samenstelling der sectie.* Het personeel kan weer bestaan uit een sectiecommandant met vier man, waarvan 2 schutters en 2 helpers, tevens motorrijders. Het materieel bestaat dan uit een motor voor den S. Ct., ingericht als bij de motormitrailleursectie, en twee motoren met zijspan, volgens bovenstaande beschrijving. Als bewapening der manschappen (helpers en schutters) is m. i. de karabijn het beste; deze moet dan aan weerszijden van de zijspan bevestigd worden. De man blijft dan zelf geheel vrij in al zijn bewegingen.

De munitieaanvulling kan blijven bestaan als thans het geval is. Het lijkt mij echter zeer gewenscht, (en indien het niet reeds zoo gebeurt, ook voor de motorsectie) dat de munitie door personeel van den gevechtstrein wordt aangevoerd, en niet wordt gehaald door een of meer van de toch al zoo zeer weinige bedieningsmanschappen. Twee man is voor de vlotte bediening van den mitrailleur werkelijk weinig! Voor den aanvoer moeten twee motoren beschikbaar zijn, die samen zoo noodig 9000 patronen moeten kunnen vervoeren, als zijnde dit de geheele voorraad, die de sectie zelf mee kan voeren.

In het bovenstaande heb ik getracht, de nadeelen, die m. i. aan den thans bestaanden motormitrailleur kleven, naar voren te brengen en de aandacht te vestigen op een andere methode van samenstelling en gebruik van een snel verplaatsbare vuurkracht. Immers, als zoodanig moet de mitrailleur op motorrij wiel worden beschouwd.

Ook deze wijze zal haar nadeelen hebben; niets is volmaakt, dus ook de zijspan-mitrailleur niet. Om te kunnen beslissen, wat het beste is, zouden vergelijkende proeven gehouden moeten worden.

Indien het mij gelukt is, bij sommigen ook de aandacht en sympathie in de richting van den mitrailleur naast de motor te hebben geleid, dan zal ik mijn werk ruimschoots beloond achten.

Een Paarden-gesprek.

(Gesprek in het kantonnement te tusschen een ouden Bles, reeds 16 maanden te velde en een pas aangekomen jonge Vos, afge- luisterd door een stalwacht.)

Bles. Waar kom jij van daan en waarom hebben ze je staart zoo afschuwelijk toegetakeld?

Vos. Ik kom uit, daar knipten ze alle haren uit onze staar- ten omdat onze bazen dat mooi vonden en zeiden, dat daardoor, als je mooi bent, de huzaren meer van je houden.

Bles. Mooi? Vindt jij zoo'n scheerkwast mooi? En wat moet dat koud zijn in den winter als de wind zoo tusschen je beenen blaast. De men- schen doen dan wel vijgebladen aan, hebben ze mij verteld, maar die krijgen wij niet. Met mijn staart blijf ik lekker warm! En wil ik je nog eens wat zeggen? Wanneer een huzaar al of niet van ons houdt, dan komt dat, omdat hij al of niet een dierenvriend is, met den staart heeft dat niets te maken.

Vos. Ik geef je groot gelijk, hoor. Niettegenstaande mijn mooien staart, dien ik zelf trouwens leelijk vind, kreeg ik dikwijls van een beroerden stalwacht met den bezemsteel op m'n d. . . . r, als ik bij ongeluk wat mest op den boom liet vallen. Van den staart hangt dus een paardwaardige behandeling niet af. Trouwens alle bazen bij ons vonden de ratte-staarten ook niet mooi. Maar dan zeiden de hoogste bazen iets in 't Fransch, dat wij niet verstonden, maar dat zooveel beteekent als dat je over den smaak niet kunt twisten, En daarna knipten ze ons dan nog de laatste haren weg! Dat was dan volgens de laatste mode.

Bles. Ik beklag jullie, hoor, met die mode! Want wat doe je nu 's zomers tegen de vliegen. Wij, ouderen, kunnen die goed weggagen, want alhoewel de menschen ons vroeger ook wel de staarten hebben geknipt, zijn ze de laatste jaren toch weer aardig aangegroeid. En kijk maar eens, ik kom met het eind van de pluim tot halverwege den buik en den rug, en op de dijen, overal.

Vos. Och man, praat me niet van de vliegen. In den zomer is het om dol te worden. Wij hebben die domme bazen soms wel erg ver- vloekt als wij geen oogenblik rust hadden van die beroerde vliegen, zoodat wij ons op stal stonden af te matten met schudden en trappen en slaan. En dan te bedenken, dat de menschen ons de natuurlijke

verdediging hebben afgenomen, omdat zij beweren van ons te houden. Waarom lach je?

B l e s. Ik lach om de domheid van de menschen.

V o s. Wij hebben natuurlijk dikwijls genoeg geprotesteerd, maar zij begrepen onze taal niet, of hielden zich van den domme!

B l e s. Zoo was het vroeger bij ons ook; ook onze staarten zijn vroeger mishandeld. Maar toen hebben wij op een goeden dag de hoofden bij elkaar gestoken en hebben gezegd, als die menschen te weinig hersens in hun kop hebben om onze taal te begrijpen, dan zullen wij het hun wel op andere wijze duidelijk maken.

En toen hebben ik en de Taaie en de Schele afgesproken, dat wij 's avonds na het afvoeren alle drie eens flink over den boom zouden slaan en er op zouden blijven hangen en veel lawaai zouden maken. En de Mottige, die daar in den hoek staat, zou met zijn been langs den muur wrijven, tot het bloed er uit zoo loopen.

Zoo gezegd, zoo gedaan.

Wij sloegen alle drie over den boom en bleven er op hangen en wij maakten een lawaai van belang. Na een heelen tijd kwam de stalwacht ons losmaken; de man had erg vast geslapen. En toen stelden wij ons een beetje aan en gingen op drie beenen staan. Ook de Mottige deed flink mede en bloedde als een run.

Den volgenden morgen was er kriegsraad, dat begrijp je. Onze baas kwam in den stal en was vreeselijk boos op den stalwacht. Die kreeg natuurlijk van alles de schuld en ging flink den bak in. Een beetje schuld had hij wel, want als hij niet zoo vast geslapen had, had hij ons eerder kunnen losmaken; maar dat de baas eigenlijk zelf de schuld had, daar snapte hij niets van.

En toen kwam 's middags een hoogere baas. In de deur van den stal hoorden wij hem zeggen, dat hij niet begreep, hoe er op eens op stal vier zwaar kreupele paarden kwamen. Ik en de Taaie knipoogden eens tegen elkaar! En die hoogere baas begreep ons wel, want hij zeide „dat komt niet door den stalwacht, dat komt niet door de boomen, maar dat komt door die beroerde korte staarten! Ja, dat zei hij. Ik en de Taaie, de Schele en de Mottige, wij knikten toestemmend, zelfs waren er andere in den stal, die oneerbiedig toestemmend hinkten.

En toen zei hij nog: Ik verbied verder alle geknip en getrek aan de staarten. Ik heb liever een valide paard met een leelijken staart dan een kreupel paard met een ratte-staart.

Of wij blij waren, dat die ons eindelijk begrepen had! En nu laten ze onze staarten groeien. Uit dankbaarheid hebben wij nu allemaal afgesproken om zoo min mogelijk meer over den boom te slaan. En aan die afspraak houden wij ons.

V o s. Wel man, wat hebben jullie dat slim aangelegd. Ik zal je verhaal goed onthouden om het zoo noodig ook eens toe te passen. Maar vertel eens, wat is een „valide” paard?

Over Inlichtingsofficieren,

DOOR

J. H. WESTERVELD,

Eerste Luitenant 4 R. V. A.

Als ik mij niet vergis, is het de toenmalige Majoor PICKÉ geweest, die in zijne bekende artikelen in den 2°. Jaargang van het Orgaan der Bereden Artillerie het eerst de aandacht heeft gevestigd op de noodzakelijkheid bij de verschillende staven van hoogere artillerie eenheden te beschikken over goed onderlegde handige verkenningsofficieren en is hij het ook geweest, die het begrip inlichtingsdienst bij ons ingang heeft doen vinden.

Sedert het verschijnen van deze artikelen en thans, is een 6 tal jaren verlopen waarin de denkbeelden omtrent het gebruik van veld-artillerie in menig opzicht wijziging hebben ondergaan, die ook op de beteekenis van den inlichtingsdienst haren invloed hebben doen gelden.

Meer en meer toch brak de overtuiging baan, dat de gevechtswerkzaamheden der artillerie uitsluitend ten doel konden hebben de infanterie bij de uitvoering harer taak te steunen en zag men in, dat de nooden en behoeften der eigen infanterie de eenige maatstaf konden zijn voor het gebruik der batterijen. Als gevolg hiervan leerde de artillerie zich meer en meer voegen in hare rol als hulpwapen.

Eén van de gevolgen van deze evolutie was, dat de beteekenis van den inlichtingsdienst tot hare ware proporties werd teruggebracht. De Artilleristen zagen in, dat de keuze van het terrein, waar de batterijen in stelling moesten komen geheel afhankelijk was van de taak aan de artillerie, als onderdeel van het groote geheel toegedacht, dat er dus eerst dan sprake kon zijn van eene meer of minder gedetailleerde terreinverkenning met het oog op de gevechtswerkzaamheid van de artillerie, wanneer de Algemeene Bevelhebber (Alg. B.) in verband met de door hem aan de infanterie gegeven bevelen had vastgesteld, waar de batterijen, overeenkomstig het gevechtsplan ongeveer in stelling moesten komen.

Die evolutie der denkbeelden omtrent den inlichtingsdienst spiegelde zich duidelijk af in de verschillende buitenlandsche reglementen en voorschriften en wel voornamelijk in de Fransche.

Het Réglement de manoeuvre van 1903 gaf in pt. 654 nog de volgende vrij wijdlopende beschrijving van de taak van den officier orienteur.

„Pour faciliter et abréger leur mission, les officiers supérieurs peuvent
 „utiliser un officier prélevé sur les batteries et auquel on adjoint une
 „partie des éclaireurs.

„Cet officier, appelé officier orienteur, se porte rapidement
 „sur la position dès que l'officier supérieur, auquel il est attaché, a pu
 „lui donner des indications suffisantes; il reconnaît les troupes voisines
 „ou situées en avant; il s'oriente, à l'aide de la carte, sur tout le
 „terrain qu'il découvre, de manière à faciliter à son chef la désignation
 „des objectifs et la fixation des zones de surveillance.

„Il recherche, d'après les emplacements choisis, les meilleurs moyens
 „d'accès pour les unités à deployer; puis il mesure les écarts angulaires
 „des points remarquables du terrain en vue de la détermination des
 „éléments pour la préparation du tir.

„En un mot, il seconde le chef dont il relève et le débarrasse des
 „préoccupations de détail; il lui permet ainsi de concentrer toute son
 „attention sur la partie tactique du commandement qui lui incombe.

„L'officier orienteur rejoint l'unité à laquelle il appartient de manière
 „à prendre part à sa mise en batterie.”

Het reglement van 1910 kent den officier orienteur niet meer doch spreekt van den officier adjoint, aan wien, tijdens de verkenningen, de navolgende functiën worden opgedragen in pt. 69 Titre V.

„Au cour des reconnaissances, les chefs d'artillerie utiliseront leurs
 „officiers adjoints pour l'exécution de missions telles que: s'o-
 „rienter topographiquement, déterminer les caractéristiques du terrain
 „en vue de l'occupation par les batteries, faire reconnaître les troupes
 „amies etc.”

De boven aangehaalde punten uit de op elkaar volgende Fransche reglementen geven m. i. een duidelijk beeld van de evolutie der denkbeelden omtrent een specifiek artilleristisch inlichtingsdienst. De officier orienteur van het Reglement 1903 werkte vrij wel zelfstandig en had tot taak zijn chef van zoo goed als alle technische details bij de verkenningen te ontlasten, de officier adjoint van het reglement 1910 is slechts de helper van zijn chef bij diens verkenningen. De officier orienteur vangt bovendien zijne werkzaamheden aan „dès que l'officier supérieur auquel il est attaché a pu lui donner des indications suffisantes”, de officier adjoint arbeidt „au cours des reconnaissances des chefs d'artillerie”.

De taak van den officier orienteur kwam in hoofdzaak overeen met de taak van onzen inlichtingsofficier, want ook van dezen verwachtte men, dat hij den Artillerie-Commandant (Art. C) bijna geheel van het technische gedeelte der verkenning zou ontlasten.

In den aanvang ging men evenwel nog verder, want onze inlichtingsofficiëren werden niet pas uitgezonden „dès que l'officier supérieur auquel il est attaché a pu lui donner des indications suffisantes”, neen

men zond ze vooruit met de voorste infanterie-afdeelingen of zelfs met de verkennende cavalerie.

Dit ver vooruitzenden van artillerie-patrouilles was van Duitschen oorsprong en ook het tegenwoordige „Exerzier-Reglement für die Feld-Artillerie” spreekt in pt. 396 nog van „Offizier-patrouillen” en „Aufklärer”, die met de cavalerie vooruitgezonden worden.

Hunne taak is evenwel in hoofdzaak „von Punkten aus, die Ueber-sicht gewähren zu beobachten, um Stärke, Entwicklung und Stellung „der gegnerischen Artillerie zu ermitteln”.

Zij zijn dus eigenlijk meer doelverkenneren en hebben geenszins de uitgebreide taak, die volgens Handboek III pt. 20 Hoofdstuk Verkenningdienst aan den inlichtingsofficier kan worden opgedragen.

In hoeverre deze ver vooruitgezonden Artillerie-patrouilles in dezen oorlog nut hebben gehad, is mij niet bekend, wel weet ik, dat men er voor den oorlog in Deutschland reeds vele tegenstanders van kende, w. o. in de eerste plaats de Generaal ROHNE, die in zijn bekende werkje „Die Taktik der Feld-Artillerie für die Offiziere aller Waffen” in 1908 reeds schreef:

„Die Entsendung von Offizierpatrouillen durch die Artillerie zur Erkundung ist eine Neuerung. Von vielen Seiten werden übertriebene „Erwartungen daran geknüpft, die ich nicht zu teilen vermag. Jedenfalls darf man nicht zu verschwenderisch mit der Entsendung von „Offizieren sein, denn ob sie rechtzeitig Meldungen bringen ist fraglich, „sicher dagegen, dass sie beim Schieszen fehlen und schliesslich ist „die Aufgabe der Artillerie zu schieszen, nicht aber zu melden.”

Bij ons vinden wij het woord inlichtingsofficier, behalve in het zoo even genoemde punt van het in vele opzichten sterk verouderde Handboek III, in het Reglement Bereden Artillerie (R. B. A.) Pt. 312 zegt, dat de Art. C, zoodra de van den Alg. B ontvangen bevelen daartoe aanleiding geven, de Afd.-Cⁿ. ontbiedt en met dezen het terrein met het oog op artilleristische werking verkennt, daarbij gebruik makende van de gegevens door inlichtingsofficieren verstrekt.

Deze woorden geven aanleiding tot de veronderstelling, dat de samenstellers van het reglement voorstanders zouden zijn van eene vroegtijdige uitzending van inlichtingsofficieren, zóó vroegtijdig althans, dat hunne verkenningen afgeloopen zijn op het oogenblik, dat de Art. C. de zijne begint,

Ik geloof evenwel niet, dat een dergelijk gebruik van inlichtingsofficieren de bedoeling van het voorschrift mag zijn. In de praktijk toch zal het slechts in uitzonderingsgevallen voorkomen, dat de Art. C. reeds van te voren, zonder ruggespraak met den Alg. B., met eenige zekerheid kan vermoeden, waar de batterijen zeer waarschijnlijk in stelling

moeten komen en dat des te meer, naarmate het aantal batterijen in verhouding tot de sterkte der infanterie-eenheden gering is, zóoals bij ons het geval is.

„On ne peut répondre à la question :

„où placer l'artillerie ?

„avant d'avoir résolu cette autre question :

„que va faire l'infanterie ?”

zegt de Col. PALLOQUE in zijn bekende werk „l'Artillerie dans la bataille”.

Het is dus in de meeste gevallen voorbarig handelen, wanneer men de inlichtingsofficieren uitzendt, voordat men weet welke bevelen de Alg. B. ten aanzien van het geheel zal geven.

Meer en meer wint bovendien de overtuiging veld, dat de gevechtsbevelen door den Alg. B. te geven, niet uitsluitend gebaseerd mogen zijn op de berichten, die bij hem van de verkennende cavalerie en infanterie-afdeelingen inkomen. Die berichten zullen veelal nog vele vragen, voornamelijk betreffende de gesteldheid van het aanvalsterrein, onbeantwoord laten. De kaart kan soms uitkomst geven, maar lang niet altijd in voldoende mate en dan zijn nadere verkenningen noodzakelijk.

Of er daarbij, onder alle omstandigheden sprake kan zijn van eene „reconnaissance en commun du commt. des troupes et du commt. de l'artillerie” zóoals de Col. PALLOQUE wil, ik meen het, voornamelijk voor ons land, te moeten betwijfelen; daarvoor zijn bij ons de hoogere tactische eenheden veel te groot. Verkend zal er evenwel moeten worden hetzij dan door den Algem. B. persoonlijk, zóoals bij voorhoedegevechten veelal mogelijk zal zijn, hetzij door officieren van den Staf van den Algem. B. en bij deze verkenningen zal de Art. Ct. als regel persoonlijk tegenwoordig moeten zijn, want over den uitslag dezer verkenningen, die als regel het aanvalsbevel zullen voorafgaan, hangen grootendeels af de adviezen, die de Art. Ct. aan den Alg. B. ten aanzien van het gebruik der beschikbare batterijen zal geven.

Het ligt voor de hand, dat het onverantwoordelijk zou zijn deze verkenningen door inlichtingsofficieren zelfstandig te doen uitvoeren.

Zij zullen de geheele artilleristische voorlichting van den Alg. B. beheerschen en dienen dus door den Art. C. persoonlijk te worden gedaan. Wel zullen de inlichtingsofficieren daarbij van groot nut kunnen zijn.

Laten wij aannemen, dat de voorhoede artillerie in zeker geval eene afdeeling sterk is. De voorhoede Ct. en zijn Art Ct. verkennen het gevechtsterrein gezamenlijk. „De vijand bevindt zich daar en daar, mijn bat.ons gaan in die richting vooruit” zegt de voorhoede Ct., „daarom had ik graag, dat U 2 batt.ⁿ hier en 2 batt.ⁿ daar plaatste. De eerste twee hebben deze, de andere twee die opdracht Kunnen zij die opdrachten vanaf de aangewezen plaatsen uitvoeren?”

De Afd. C. galoppeert weg met zijn adjudant en verkenningsofficier. „Ja! bij A kunnen 2 batt.ⁿ staan, maar bij B slechts 1. Waar nu de 2°. plaatsen?”

„Verkenningsofficier: verken of noordelijk van dit punt, daar achter dien heuvel, nog gelegenheid is om eene batterij te plaatsen. Die batterij zal die en die opdracht moeten kunnen uitvoeren. Ik zelf verken zuidelijk.”

Of:

De Art. Ct. ziet, dat werkelijk bij A en E 2 batt.n de genoemde opdrachten kunnen uitvoeren, doch twijfelt omtrent den opmarschweg.

„Verkenningsofficier: verken of de batterijen, die bij C staan langs dien weg gedekt kunnen opmarcheeren naar A of B, zoo niet verken anderen opmarschweg.”

In grooter verband wordt volgens hetzelfde beginsel gehandeld.

De Div. Ct. ontvangt van zijn voorhoede C. de gegevens omtrent het verloop van het gevecht. Hij bestudeert de kaart en maakt in overleg o. a. met zijn Art. C. een voorloopig plan de bataille. In hoeverre dit plan uitvoerbaar of juist is zal afhangen van nadere verkenningen op het terrein zelve te doen in uitzonderingsgevallen door den Div. C. zelf, als regel door officieren van zijn Staf en den Art. C.

Ook bij deze verkenningen zal de inlichtingsofficier van zeer groot nut kunnen zijn op dezelfde wijze als hierboven bij het voorhoedegevecht werd duidelijk gemaakt.

Dat men bij ons te lande nog zoo dikwijls eene andere wijze van handelen ziet en inlichtingsofficieren zelfstandig vooruit worden gezonden, is m. i. een gevolg van de omstandigheid, dat bij ons slechts bij uitzondering in volkomen vreemde terreinen wordt geoefend. De Art. C.ⁿ weten daardoor bijna steeds vooruit, waar de batterijen bij die of die oefening in stelling moeten komen en zij kunnen daardoor hunne inl.officieren onevenredig vroeg in de goede richting uitzenden.

De gevaren, die hierdoor ontstaan kunnen m. i. niet onderschat worden, want men is door deze wijze van handelen bij ons al een heel eind op weg om het zwaartepunt van de artilleristische verkenningen te verleggen naar de verkenningen van den inlichtingsofficier en het zal duidelijk zijn, dat dit te velde het geval niet mag en kan zijn.

De Art. C. toch beschikt eerst dan over voldoende gegevens om tot eene verkenning te kunnen overgaan, wanneer de Alg. B. hem heeft medegedeeld, welke taak in het gevecht aan de batterijen zal worden opgedragen en is dit het geval dan moet ook onverwijld tot de verkenning door den Art. C. persoonlijk worden overgegaan en hoe sneller, maar ook hoe grondiger de verkenning dan geschiedt, des te meer zekerheid zal er bestaan, dat de door de artillerie aan de infanterie te verleenen steun aan alle te stellen eischen zal voldoen. Op dat oogenblik dus moet de Art. C. de beschikking hebben over alle organen, die hem bij de verkenning behulpzaam kunnen zijn en dat zijn in de eerste plaats de inlichtingsofficieren.

Ik geloof, dat op deze, laat ons zeggen Fransche, wijze opgevat moet worden de taak van den inlichtingsofficier en dat aldus begrepen

moeten worden de woorden „daarbij gebruik makende van de gegevens door inlichtingsofficieren verstrekt” van pt. 312 R. B. A.

Er kan dus m. i. in den tegenwoordigen tijd geen sprake meer zijn van inl.officieren, die met de cav.^{ie} of met de voorste infanterie afdeelingen vooruit worden gezonden. Daar marcheerende kunnen zij slechts zeer gebrekkig op de hoogte zijn van de algemeene resultaten der eigen verkennende afdeelingen en nog veel minder van de plannen van den Alg. B. Zij zullen dus niet veel anders kunnen doen, dan hier of daar na te gaan of de mogelijkheid bestaat in een bepaald terreingedeelte batterijen in stelling te brengen, eene bezigheid, die bij vredes-oefeningen zeer nuttig kan zijn, doch ook dan slechts, wanneer dat zoeken naar stellingen een behoorlijken tactischen grondslag heeft.

Ontbreekt die grondslag, zooals steeds het geval moet zijn voor iemand, die bij ver vooruitgeschoven afdeelingen marcheert, omdat daar nooit een algemeen denkbeeld van den toestand kan gevormd worden, dan ontardt dit werk der inlichtingsofficieren in wat men wel eens zeer juist „stellingen vangen” noemde, waarvan absoluut geen nut is te verwachten, doch waarbij wel het kostbare leven van officieren, die als vuurleiders straks broodnoodig zullen zijn in den waagschaal wordt gesteld.

Hoogstens zouden zoo ver vooruit officierspatrouilles gezonden kunnen worden in den geest van het Deutsche Reglement, doch daarvan spreekt ons R. B. A. niet en m. i. terecht op grond van dezelfde overwegingen, die den Genl. ROHNE zijn geringschattend oordeel over het nut dezer patrouilles deden uitspreken.

De taak, die volgens de in het bovenstaande ontwikkelde denkbeelden voor den inlichtingsofficier is weggelegd, is trouwens in de meeste gevallen moeilijk genoeg voor de personen, die bij ons beschikbaar zijn als verkenningsofficier bij de verschillende staven.

De uitbreiding van het wapen toch maakt het noodzakelijk alle beschikbare oudere luitenants met een batterij commando te belasten, waardoor slechts jonge actieve off.ⁿ en res. off.ⁿ beschikbaar bleven voor de vervulling van de functie van verken.officier en wij allen weten, dat eene juiste beoordeeling van het terrein met het oog op de gevechtswerkzaamheid der artillerie alleen mogelijk is voor hen, die daartoe door jarenlange oefeningen zijn voorbereid.

Het is jammer, dat in dezen nog niet beschikt kan worden over betrouwbare berichten uit den tegenwoordigen oorlog. Het zal evenwel een ieder, die de nominatieve verlieslijsten in het Militair Wochenblatt naging, zijn opgevallen hoe groot procentsgewijze de verliezen zijn onder de Afd. C.ⁿ en hunne adjudanten. Ik meen hieruit de conclusie te mogen trekken, dat de praktijk de hooge waarde van eene verkenning door die C.ⁿ persoonlijk heeft aangetoond.

Januari 1916.

De Grootte Europeesche Krijg

van 1914—1916.

De geweldigste krijg, die sedert menschenheugenis ooit werd gevoerd, is thans ten tweeden male het Nieuwe jaar met ons ingetreden.

Zooals bij elke jaarwisseling gebruikelijk, werpen wij ook ditmaal en zulks met meer reden dan gewoonlijk een blik achterwaarts en laten de voornaamste gebeurtenissen van het afgelopen, veelbewogen jaar aan ons geestesoog voorbijtrekken.

En dan gaan wij maar weder gelaten en zonder verder omzien voort; nieuwe oorlogsmaanden, een onbekende toekomst doch met de hartgrondige hoop, echter helaas zonder eenige zekerheid, dat dit jaar althans het einde van dezen rampzaligen krijg zal brengen.

In chronologische orde volgt thans een opsomming van de voornaamste gebeurtenissen, in zooverre zij werkelijk op den toestand der verschillende oorlogstooneelen van 1 Januari 1915 tot heden van invloed waren.

Daarbij ben ik er mij terdege van bewust, dat het karakter van dit overzicht niet anders dan mat zal kunnen wezen, omdat héél de oorlog, die in het achter ons liggende jaar werd gevoerd in zijn eindresultaten als mat en onbevredigend moet worden gekenschetst.

Wij gaan een nieuw oorlogsjaar in, 't is waar, maar de krijg als zóódanig schijnt op dit tijdstip als door een soort van verlamming te zijn aangetast. Er zijn zooveel mislukte pogingen gedaan, er was zooveel nuttelooze inspanning; zoo vaak is de noodzakelijke overweldigende beslissing, zelfs in Servië, uitgebleven, dat thans nergens op héél het uitgestrekte oorlogsveld operatiën in den eigenlijken zin van het woord worden gevoerd. Het is of men „à bout de forces" niet meer kan. Tactische gevechten, plaatselijke strijd, zijn er genoeg; strategisch echter is de oorlog op dit oogenblik (begin Januari 1916) op het doode punt geraakt en staat men overal werkeloos tegenover elkaar.

Het weinige nieuws, dat over de afgelopen maand kan worden bericht, is in enkele bladzijden saam te vatten. Dit zal tot besluit geschieden; eerst het hierboven bedoelde jaaroverzicht, dat meen ik ten volle zal bevestigen, wat hiervoor over den toestand, zooals die zich thans aan ons voordoet, werd gezegd.

Nu een jaar geleden (tusschen 12 en 14 Januari) wierpen de Duitschers de Franschen ter hoogte van Soissons over de Aisne.

Begin Februari (den 4^{den}) begon de onheilvolle duikbootenkrijg met de bekende mededeeling van den Duitschen Marinestaf, dat de Engelsche wateren met inbegrip van het Kanaal tot terrein van actie der Duitsche onderzeeërs werden verklaard.

Kort daarop (14 Febr.) volgde de verpletterende overwinning van VON HINDENBURG in Oost-Pruissen, waardoor de Russen op Soewalki werden teruggeworpen en drongen de Oostenrijkers op den Zuidelijken vleugel van het Oostelijke front weder vooruit naar Cernowitz (17 Febr.).

Van 17 Febr.—9 Maart had daarop als antwoord het Fransche offensief in Champagne plaats, op 31 Maart gevolgd door een niet minder krachtigen aanval tusschen Moezel en Maas.

Op 23 April werden deze doorbrekingspogingen door de Duitschers beantwoord met een overweldigend offensief bij Yperen, waarbij zij Langemarck, Pilkem, St. Julien, Steenstrate en het Sas vermeesterden en op 24 April met energieke tegenaanvallen bij Eparges en Combres tusschen Moezel en Maas.

Het was in dezen tijd, voorjaar en voorzomer 1915, dat in voortdurende afwisseling de aandacht heen en weder werd geslingerd tusschen het Westelijke en Oostelijke operatietooneel.

Dit was wel het beste bewijs, dat een onverbrekelijk verband bestaat tusschen deze beide oorlogsterreinen, in zooverre de Franschen en Engelschen bij herhaling hebben beproefd den druk op het front van hun bondgenoot te verlichten door de Duitschers in het Westen de handen zooveel mogelijk te binden. Anderzijds moet worden toegegeven, dat, al waren de Russen voortdurend in het nadeel, hun behendig volvoerde terugtocht zoodanig beslag legde op de krachten van hun tegenpartij, dat deze slechts bij uitzondering, b.v. na een groote overwinning, zooals VON HINDENBURG die tot driemaal toe in het Noorden wist te behalen, een uitteraard beperkt aantal troepen naar Frankrijk kon overbrengen om aan den krachtigen druk van den daar steeds op een gunstige gelegenheid loerenden aanvaller weerstand te bieden of dezen op zijn beurt door een onverwacht offensief te toonen, dat men ook op dit front nog over de noodige kracht bleef beschikken.

Daar tusschen door bleef ook op de nevenoperatietooneelen de strijd levendig, zoodat mag worden gezegd, dat de eerste helft van het jaar 1915 zich allerwegen door een levendige actie heeft gekenmerkt.

Als zoodanig noem ik na de hiervoor gereleveerde krachtige aanvallen op het Westfront in het bijzonder die in het Oosten.

Tusschen 27 April en 2 Mei hernieuwden strijd bij Soewalki, gevolgd door den Duitschen opmarsch door het Russische gouvernement Kowno, waarna de Russen, nadat de aanvallers de linie Libau—Dunaburg hadden bereikt, Schawli ontruimden en op Mittau terugtrokken.

In het Zuiden ging dit succes tusschen 2 tot 8 Mei gepaard met de bekende doorbreking van het Doenajetsfront (de overwinning bij Tarnow en Gorlice), waarmede de herovering der Duitschers en Oostenrijkers van Galicië en de ontruiming van de door de Russen na groote inspan-

ning bezette Karpathen-passen (Doekla en Oezokpas) een aanvang nam. Dit offensief kwam den 15^{den} Mei gedurende eenigen tijd tot stilstand. De Duitsch-Oostenrijksche troepen bezetten Jaroslau aan de San, terwijl de Russen achter die rivier en den Boven-Dnjester terugtrokken. Hiermede ging gepaard een opschuiving van het Duitsche centrum in Polen ten Zuiden der Pilitsa en de bezetting van Kielce, terwijl op hun Noordelijken vleugel hun opmarsch evenals in het Zuiden tijdelijk werd gestuit door een offensief optreden der Russen tegenover Schawli, bij Soewalki en tusschen den Weichsel en de Pilitsa.

In deze periode had tusschen 9 en 14 Mei het groote Fransch-Engelsche voorjaarsoffensief plaats, dat in het bijzonder ten Noorden van Atrecht tot uiting kwam en leidde tot de verovering van den bij Carency vooruitspringenden hoek van het Duitsche front en op 17 Mei besloten werd met een niet onbelangrijke terreinwinst der Engelschen bij Festubert.

Onmiddellijk en in aansluiting daarmede braken de Duitschers en Oostenrijkers tusschen 17 en 20 Mei den weerstand der Russen aan de San, die zij tusschen Sieniawa en Jaroslau overschreden. Na een hevigen strijd, welke afwisselend in het voordeel van beide partijen eindigde, kregen de Duitschers en Oostenrijkers over het geheele Galicische front weder de overhand, heroverden op 2 Juni Premysl en zetten zij hun opmarsch weder voort.

In dien tusschentijd — 23 Mei — was een tiende oorlogvoerende mogendheid ten tooneele verschenen: Italië. Op evengenoemden datum verklaarde het Oostenrijk-Hongarije den oorlog; op den 26sten Mei d.a.v. overschreden de Italiaansche troepen op tal van punten de Oostenrijksche grenzen; zij bezetten enkele bergpassen in Trente en naderden op den 29sten Mei de Isonzo. In beide gebieden bereikten zij in de maanden, welke tot heden verliepen, slechts geringe voordeelen en thans staan zij daar nóg, terwijl de strijd zich in hoofdzaak heeft geconcentreerd om het bruggehoofd van Görz en het plateau van Doberdo.

Nu onze aandacht tóch een oogenblik van de hoofdoperatiotooneelen is afgeleid, zij in het voorbijgaan vermeld, dat de Engelschen en Franschen op den 26 April een welgeslaagde landing op de Zuidpunt van Gallipoli verrichten, nadat zij door het verlies van talrijke oorlogsbodems tot het besef waren gekomen, dat het niet mogelijk was de Dardanellen alleen met hun vloot te forceeren. Daar dit overzicht zal worden besloten met een aperçu van de verrichtingen der Entente op dit Schiereiland, eindigende met het ontruimen van een belangrijk deel van het daarop maanden achtereen hardnekkig vastgehouden terrein, kan dit onderwerp voor het oogenblik blijven rusten.

Men kent het verder verloop van de operatiën in Rusland.

De Russen werden in Galicië geleidelijk achteruit gedrongen — Juni — het Duitsch-Oostenrijksche offensief breidde zich ter weerszijden van den Boven-Weichsel en van de Boven-Boeg uit en verplaatste zich

naar het Zuiden van Polen, terwijl het krijgsbedrijf in Galicië tot stilstand kwam (4—10 Juli).

Toen daarop de Deutsche Noordelijke vleugel er in slaagde Przasnysz „de poort naar Warschau” te nemen (15 Juli), begon de vermaarde opmarsch der Duitschers naar het Midden-Weichsel-front en tegen de Narew-linie (19—24 Juli). Slag op slag vielen nu de tot dusverre krachtig verdedigde vestingen, welke te zamen het verdedigingsstelsel van Polen uitmaakten; 24 Juli Rozan en Poeltoesk aan de Narew (Generaal von GALLWITZ); 3 Aug. Ostrolenka, 4 Aug. Ivangorod. In het Zuiden waren inmiddels de niet versterkte Russische steunpunten en spoorwegknoopen Lublin (29 Juli), Cholm (31 Juli) bezet.

Op den 5den Aug. viel de hoofdstad van Polen, Warschau; spoedig volgden nu ook de andere sterke Narew- en Weichselvestingen en forten, zooals Zegrze (Sierok) op 8 Aug., op 20 Aug. Novo Georgieuwsk en 23 Aug. Ossowietse. Daarop kwamen Noordelijker de Njemenvestingen aan de beurt; 27 Aug. Olita en 3 Sept. Grodno, terwijl in het Zuiden (26 Aug.) de vestingen Brest Litewsk en Loetsk werden bezet. Daarmede was dus in enkele weken tijds gansch Polen met alle daarin gelegen vestingen door de Duitschers vermeesterd. In het Zuiden bereikten de Oostenrijksche troepen de Sereth-linie en trad weder een pauze in de operatiën in. Grootvorst NICOLA NICOLAJEWITZ had het Russische leger, dat in deze periode bij herhaling met omsingeling was bedreigd, met groote bekwaamheid voor een debacle behoed en het veilig en met betrekkelijk geringe verliezen achterwaarts in nieuwe stellingen „gegroepeerd” zooals toentertijd de geijkte Russische term luidde.

Niettemin nam op den 7den Sept. de Czar het opperbevel van alle Russische legers op zich en werd de Grootvorst, die onder de gegeven omstandigheden had gedaan wat hij kon, naar den Kaukasus verplaatst, waar zooals wij weten, sedert Turkije in den oorlog was betrokken, een strijd van zeer geringe beteekenis in het Kaukasisch-Armenisch grensgebied een kwijnend bestaan voortslept.

Wat de strijd in Rusland en in den uitersten Oosthoek van Galicië betreft, begon men nu de nog versch in onze herinnering liggende operatiën tusschen de Duna, de Wilia, de Pripet en den Dnester, welke tot stilstand kwamen in de reeds bij herhaling besprokenlinie: Riga—Friedrichstadt—Dunaburg—Vidzy—Smorgony—Baranowitsji—Pinsk—Rafalowska (Tsartorisk)—Doebno—Tarnopol en verder in het terrein tusschen Strypa en Sereth. In deze linie bepaalden de Duitschers en Oostenrijkers zich na eenige krachtige aanvallen op Riga (Mittau)—Friedrichstadt en Dunaburg in het Noorden — men denke ook aan de omsingelingspoging van Wilna (Wileika en Molodetsjno) — en bij Tsartorisk, waar ook de Russen krachtig optraden, met het oog op den naderenden winter tot het defensief. De krijgsverrichtingen tusschen Strypa en Sereth bleven een steeds zeer afwisselend karakter behouden (einde Sept.). Met dit front hebben wij dus voorloopig afgedaan.

Het was juist in dezen tijd, dat de Engelschen en Franschen, die gedurende de gansche periode van het Duitsch-Oostenrijksche offensief in Rusland vrijwel werkeloos waren gebleven, hun groote najaarsoffensief, een besliste poging om het Duitsche loopgravenfront in Frankrijk en Vlaanderen te doorbreken ondernamen. Dit offensief had — gelet op den grooten omvang van de daartoe noodzakelijke voorbereiding — vrij onverwacht plaats en kwam den Duitschers op groote verliezen aan terrein en aan manschappen te staan. Als doorbrekingspoging leed bedoelde, overigens zeer krachtige en succesvolle, aanval ten eenenmale échec. Het verloop van deze hoogst belangrijke operatie, die een voorbeeld is van de onmogelijkheid om in dezen modernen krijg een afdoende beslissing te bevechten — ongetwijfeld ten gevolge van de kolossale uitwerking der vuurwapens, welke vooral den verdediger in zijne sterke loopgraven ten goede komt — zij hier in 't kort in herinnering gebracht.

Op den 25 Sept. nam het offensief een aanvang met name in Champagne en in Artois; het werd door een geweldig bombardement ingeleid, ook dit een der voornaamste tactische verschijnselen van dezen oorlog,

In Champagne drongen de Fransche troepen over een breedte van 25 K.M. van 1 tot 4 K.M. in de Duitsche stellingen door; de grootste terreinwinst werd gemaakt bij Souain en Tahure.

Om een denkbeeld van het tactisch succes te geven, dat de Engelschen en Franschen op hun tot dusverre zoo onwrikbaren tegenstander behaalden, zij hier vermeld, dat de oppervlakte van het gansche door hen veroverde terrein 40 K.M.² bedraagt. Op den 25sten Sept. en volgende dagen maakten zij 23.000 Duitschers gevangen en vermeesterden zij 120 vuurmonden

Over een frontbreedte van 12 K.M. stonden zij nu tegenover de tweede Duitsche linie, doch deze bood aan alle verdere aanvallen met succes weerstand, zoodat het strategisch succes goed beschouwd nihil kan worden genoemd.

Bovendien waren de verliezen aan beide zijden buitengewoon groot.

Een officieele Fransche raming stelt deze voor de Duitschers op het effectief van drie legerkorpsen; de Duitschers schatten de verliezen der Franschen op 130.000, van de Engelschen op 60.000 man; in Champagne maakten zij 7000 gevangenen.

Nog zij medegedeeld, dat de Engelschen, die veel minder resultaten bereikten, hun hoofdaanval ten Z. van het kanaal van La Bassée deden en over een breedte van 8 K.M. over een diepte van 3½ K.M. in de Duitsche stellingen binnendrongen; zij veroverden het dorp Loos en de Westelijke helling van den ten Oosten daarvan gelegen heuvel 70. Hun vielen 3000 gevangenen en 21 kanonnen in handen. Meer naar het Zuiden ter hoogte van Lens, in Artois dus, behaalden de Engelschen en Franschen te zamen eenige niet onbelangrijke tactische voordeelen.

Van 25 Sept. tot 2 October rondden de Franschen de door hen in

Champagne behaalde terreinwinst nog wat af, doch daarbij bleef het; insgelijks verging het hun in Artois bij Souchez.

Sedert is het in het Westen juist als in het Oosten gesteld; op beide operatietooneelen bepalen beide partijen zich tot het defensief en nemen zij een afwachtende houding aan.

Deze oorlog, die zich als een olievlek al verder en verder over de kaart van Europa uitbreidt, zorgt voor de noodige, echter niet gewenschte afwisseling.

Nauwelijks was de strijd in het Westen bedaard of in den Balkan laait een nieuwe brand op en grijpt met zoo groote snelheid om zich heen dat dit nieuwe gevechtstoneel binnen enkele weken in vuur en vlam staat; spoedig daarop is ook dit in asch gelegd. Daarna treedt ook hier, afgezien van de vervolging der Serviërs door Montenegro en Albanië, stilstand der krijgsverrichtingen in.

Reeds op den 20sten Sept. hadden de Centrale mogendheden een nieuw offensief tegen Servië aangekondigd; dat thans ook Duitschland een leger beschikbaar stelde onder aanvoering van Maarschalk von MACKENSEN, die nog kort geleden groote veldheerstalenten in Galicië en Polen aan den dag had gelegd, was voor Servië een noodlottig voorteeken.

De Duitschers en Oostenrijkers troffen zorgvuldige voorbereidselen, ten einde het welslagen van de buitengewoon moeilijke operatie, waarmede de veldtocht moest worden geopend te verzekeren; het gold toch niet minder dan het forceeren van de breede, snelstroomende Donau, die door een vastberaden tegenstander werd verdedigd.

Te voren verzekerden zij zich van de medewerking van Bulgarije; de voorstellen der Ententemogendheden afwijzend, wierp dit rijk zich in de armen der Centralen.

Op den 6den October werden de diplomatieke betrekkingen tusschen Bulgarije eenerzijds, Rusland, Frankrijk, Engeland, Italië en Servië anderzijds afgebroken. Den 7den Oct. — van de zijde der Verbondenen snel handelen een groote voorwaarde om succes te behalen — forceerden zij de Donau, de Save en de Drin. Den 9den October vermeesterden zij Belgrado. Nagenoeg tegelijkertijd (11 Oct.) viel Bulgarije Servië binnen in de richtingen Zajestar, Knadzevatz, Pirot en Egri Palanka.

Het Servische leger uit het Noorden, Oosten en Westen gelijktijdig aangevallen, kon onder deze omstandigheden aan geen hardnekkigen weerstand op een dier fronten denken en trok onder de bekende omstandigheden concentrisch terug binnen het terrein, ingesloten door de Servische Morawa, de Ibar, de Bulgaarsche Morawa en de Toplitza; ten Z. daarvan moesten zij het Vardardal met de hoofdplaatsen Uskub (24 Oct.) en Koeprülü (22 Oct.) prijsgeven. Het zij in verband met de voorafgaande besprekingen voldoende de voornaamste feiten, welke met den onafgebroken terugtocht van het aanvankelijk ongeveer 250 000 man sterke Servische leger naar Montenegro en Albanië sluiten, aan te stippen.

In het voorbijgaan zij nog opgemerkt, dat Griekenland den 12^{den} Oct. op het verzoek van Servië de medewerking te verleenen, voorzien in het Grieksch-Servische verdrag van 1912, een weigerend antwoord gaf. Dit was een leelijke streep zoowel door de rekening van Servië als van de geallieerden, die op 4 Oct. na een formeel protest van Griekenland hunne troepen te Saloniki hadden ontscheept hetgeen intusschen veel te laat was, om Servië, dat in het Noorden krachtig werd bedreigd, nog te kunnen helpen. Daarvoor werden de operatiën der Duitschers (VON GALLWITZ), Oostenrijkers (VON KOEVES) en Bulgaren (BOJADJEF), eenmaal aangevangen, met te groote snelheid doorgevoerd. Men oordeele.

Op den 26 Oct. kwam de vereeniging tusschen de Duitsche en Oostenrijksche legers en de Bulgaren in den Noord-Oostelijken hoek van Servië tot stand (Orsowa); 28 Oct.: de Bulgaren nemen de vestingen Zajetsar en Girot; 1 Nov.: de Duitschers bezetten Kragoejevats; 2 Nov.: de Oostenrijkers Tsatsak, 5 Nov.: de Bulgaren Nisj, de Duitschers Kraljowo en 7 Nov.: Kroesjovats; de Bulgaren bezetten Kalkandelen (Tetowo) en overschrijden op 9 Nov. de Bulgaarsche Morawa bij Aleksinats, terwijl op 12 Nov. de Oostenrijkers en Duitschers de Servische Morawa forceeren. In het Westen van Servië worden op 19 Nov. Nowa Varos, Sjenitsa en op 21 Nov. Nowi Bazar door de Oostenrijkers bezet, in het Zuiden nemen de Bulgaren op 16 Nov. bezit van Gilan en Gostivar en na de verovering der Baboenapas, van Prilep. Vervolgens rukken de Oostenrijkers en Duitschers uit het Noorden, de Bulgaren in het Oosten en Zuiden (over Katsjanik) naar het Merelveld, waar in de linie Mitrowitsa—Pristina aan de Sitnitsa een laatste vertwijfelde weerstand van de reeds aanzienlijk verzwakte Servische hoofdmacht werd verwacht. Daarvan kwam echter niets; deze belangrijke plaatsen, de sterke stelling werden zonder weerstand van beteekenis door den invaller bezet en de Serviërs over de Sitnitsa geworpen (24 Nov.).

Alstoen was, afgezien van een terreinstrook langs de Servisch-Grieksche grens, geheel Servië door de Duitschers, Oostenrijkers en Bulgaren bezet. Daarom maakte het Deutsche Hoofdkwartier op 28 Nov. dan ook bekend, dat de groote operatiën tegen het Servische leger waren afgelopen. De kleine operatiën, d. w. z. de vervolging — deze uitsluitend door de Oostenrijkers (door Montenegro) en Bulgaren (door Albanië) —, werden echter onverpoosd voortgezet. (29 Nov. werd Prizrend nog genomen). (Schets 1)

Onmiddellijk daarop kwamen de stellingen der Ententetroepen aan de beurt, welke aan de Cerna en de Vardar (Krivolatz en Demir-Kapoe) door de Franschen, ten O. daarvan (ten Z. van Stroemitza) door de Engelschen waren bezet. Op den 7^{den} Dec. gaven de Franschen hun stellingen aan de Cerna prijs, den 9^{den} Dec. ontruimden zij Demir-Kapoe en nadat ook de Engelschen bij Kosturina t. Z. v. Stroemitza waren verslagen, trokken de Ententetroepen den 12^{den} Dec. over de Grieksch-Servische grens terug, waarvoor de Bulgaren, die deze overwinningen,

alhier hadden bevochten — van de aanwezigheid der Duitschers onder von GALLWITZ bestaan geen stellige aanwijzingen — uit politieke overwegingen halt maken. Op den 14^{den} Dec. d. a. v. wordt tusschen Griekenland en Bulgarije een onzijdige strook atgebakend en hebben de duchtig gehavende Ententetroepen, dank zij deze politieke Strategie alle gelegenheid zich op hunne stellingen rondom Saloniki, dat zij blijkbaar niet wenschen prijs te geven, terug te trekken. Daarmede ontgingen den Bulgaren (en Duitschers?) de vruchten hunner overwinningen en werd de mogelijkheid geschapen, dat de Engelschen en Franschen ongestoord een buitengewoon sterke verdedigingslinie ter bescherming van hun landingsplaats innamen, waaraan dan ook onmiddellijk door hen is begonnen. Men kan dus aannemen, dat op den 12^{den} Dec. 1915 d. w. z. in 2 maanden tijds, de Duitschers, Oostenrijkers en Bulgaren den veldtocht in Servië ten einde hadden gebracht en zoo zij de legers hunner tegenstanders dan al niet hadden kunnen vernietigen, hun toch in ieder geval gevoelige slagen hadden toegebracht en hen geheel en al van Servisch gebied hebben verdreven.

Tot besluit een kort chronologisch overzicht van de operatiën op Gallipoli, welke op den 20sten Dec. 1915 feitelijk met de ontruiming van de stellingen t. O. van de Soewla-Baai en bij „Anzac” werden opgegeven, al werd daarom het Schiereiland niet geheel ontruimd, omdat de Franschen er een deel der Engelsche expeditietroepen de Zuidpunt van Gallipoli bij Sedul Bahr nog bezet houden.

Met deze operatiën is bijna heel het jaar 1915 gemoeid geweest:

Op den 19^{den} Febr. verscheen de Entente-vloot voor den ingang der Darnanellen en schoot de verouderde forten van Sedul Bahr en Koem Kalé in puin. Op 25 April na het jammerlijk verlies van verscheidene slagschepen volgde een landing en werd op 26 April Sedul Bahr bezet. Na versterking der landingstroepen had van 6—9 Mei een hevige slag bij Krithia plaats, waar zich een Turksche afsluitlinie had gevormd, welke de expeditietroepen, afgezien van eenige terreinwinst op enkele punten, sedert dien niet konden doorbreken.

Van 10 Mei tot 6 Aug. werden daartoe verschillende krachtige pogingen aangewend, echter tevergeefs; de vloot, die het leger daarbij naar mogelijkheid steunde, boette bij die operatiën weder eenige kruisers en slagschepen in.

Toen volgde op 6 Aug. de verrassende landing aan de Soewla-baai, waarvan het strategisch doel was een bedreiging, kon het zijn een afsnijding van den grooten verbindingsweg tusschen de Turksche afsluitingsstelling bij Krithia langs de stad Gallipoli met Konstantinopel. Door verschillende fouten der onderaanvoering werd de onderneming, die wat opzet betreft, den Engelschen Generaal IAN HAMILTON alle eer aandoet, tot een mislukking.

Op den 20sten Dec. werden de hier veroverde stellingen (Anaforta) en de daarmede verbandhoudende stellingen op den Sari Bahr en bij

„Anzac” even verrassend ontruimd, als zij waren bezet en had de inschepping dank zij een zware mist en de uitstekende voorbereiding dezer bij uitstek moeilijke onderneming bijna zonder verliezen, behalve dan aan materieel, plaats.

Hiermede is het beknopt overzicht van een jaar van belangrijke operatiën op verschillende deelen van ons geteisterd werelddeel teneinde. Daarbij ging ik nevenoperatiëtooneelen als Mesopotamië (mislukte aanslag der Engelschen op Bagdad. 29 Nov.), Egypte en Syrië (mislukte aanval der Turken op het Suez-kanaal, Februari) en de Kaukasus stilzwijgend voorbij. Zij hebben op de krijgsverrichtingen in Europa tot dusverre weinig of geen invloed gehad. In de naaste toekomst kan dit, wat Egypte en de omgeving van het Suez-kanaal betreft, echter wel degelijk het geval zijn. Het voornaamste succes, trouwens het eigenlijke doel van den in zooverre welgeslaagden veldtocht der Verbondenen in Servië, het verkrijgen eener ongestoorde en rechtstreeksche verbinding van Duitschland met Turkije heeft de mogelijkheid geopend de Engelschen in een hunner gevoeligste plaatsen te treffen door over Konstantinopel langs den Bagdadspoorweg tot Aïfoen en van daar langs den Syrischen spoorweg tot Berseeba een krachtigen aanval op het Suez-kanaal en Egypte voor te bereiden. Dit is wel het voornaamste succes, dat de verbondenen aan het einde des jaars 1915 op hunne tegenstanders en vooral op hun voornaamsten en meest verbitterden vijand Engeland hebben behaald.

Wanneer ik thans de tastbare en moreele resultaten, welke beide bondgenootschappelijke strijdmachten hebben bereikt, ten slotte tegen elkander opweeg neem ik daartoe niet als basis de krijgsverrichtingen, welke ik in het hieraan voorafgaande overzicht in herinnering heb teruggeroepen.

Deze resultaten heeft het Engelsche blad: „The Nation” op waarlijk uitnemende wijze geformuleerd in het enkele zinnetje: „Duitschland kan niet winnen en wij kunnen niet verliezen.” Zoo is het. Aan „The Nation” is echter vermoedelijk ontgaan, dat het door deze uitdrukking Duitschland (en zijn bondgenooten) tot de sterkere, Engeland (en zijne bondgenooten) tot de zwakkere partij stempelde. Hetgeen trouwens den toestand eveneens volkomen juist weergeeft. Want men bedenke dit: Als Duitschland niet kan winnen, dan wil dit zeggen, dat Duitschland de strategische aanvaller is, die zijn tegenpartij niet kan vernietigen, want dat is in den vollen zin des woords winnen. En als Engeland niet kan verliezen, dan beteekent dit, dat Engeland de strategische verdediger is, die door zijn tegenpartij niet kan worden verpletterd, zoo krachtig weert hij zich en daardoor niet in den vollen zin des woords kan verliezen.

Moest ik op mijn beurt den algemeenen oorlogstoestand weergeven, dan zou ik er de voorkeur aangeven te zeggen, dat beide partijen, alles bijeengenomen en vooral op de hoofdoperatiëtooneelen Frankrijk en Rusland elkander in evenwicht houden. Hetgeen intusschen niet

wegneemt, dat het dan toch in ieder geval Duitschland is, dat een belangrijken voorsprong op zijn tegenstanders heeft behaald. Dat Duitschlands bondgenooten daarvan evenzeer profiteeren als Englands medestanders daarvan nadeel ondervinden, kan moeilijk worden ontkend.

Evenmin echter, dat de oorlog, welke ik reeds bij herhaling — en ik blijf bij die overtuiging — een krijg van voortdurende mislukkingen noemde, aan beide partijen grievende teleurstellingen naast onaangename verrassingen heeft bereid.

De bittere teleurstelling voor Duitschland is geweest, dat het er op geen door zijn legers betreden operatietooneelen in slaagde, die van zijn tegenstanders te vernietigen; dat al zijn op grootsche wijze opgezette omsingelingspogingen: in Frankrijk, in Rusland, in Servië faalden; zijn onaangename verrassingen waren, dat het telkens voor nieuwe tegenstanders op verschillende deelen van Europa en zelfs daarbuiten (de koloniën) kwam te staan welke sterk genoeg bleken om het, zij het voornamelijk in defensieven zin, te weerstaan en den krijg ongebroken vol te houden ten spijt van de groote voordeelen, die het bijna overal op hen wist te behalen.

Dat zijn hoofdtegenstanders Engeland, Frankrijk en Rusland nóg grooter ontgoochelingen ondervonden, doet aan deze daadzaak zelve weinig af.

Wie hunner had zeventien maanden geleden, toen de reuzenworsteling een aanvang nam, voorzien, dat Duitschland, krachtig door zijn bondgenooten vooral door Oostenrijk-Hongarije gesteund, de massa-legers van Rusland zou hebben gedecimeerd, dat het zijn gevangen tegenstanders bij millioenen zou tellen en hun een gebied zou hebben ontnomen, dat alles bijeen grooter is dan Duitschland zelf.

Wie had kunnen voorspellen, dat Duitschland in den tweeden winter van den oorlog voor de Duna-linie zou staan na tientallen der sterkste Russische vestingen te hebben vermeersterd? Wie had kunnen vermoeden, dat Duitschland zulk een ongeloofelijke kracht zou kunnen ontwikkelen, dat het na de enorme inspanning van zijn offensief van Mei tot September in staat zou blijken zijn machtige tegenstanders zoowel in het Westen als in het Oosten volkomen in bedwang te houden en niettemin nog kracht te vinden om de Donau te forceeren en zich, Servië en zijn bondgenooten terugdringend, van de rechtstreeksche verbinding met zijn bondgenoot Turkije te verzekeren?

Wie dit alles bedenkt en ziedaar tevens de krijgsverrichtingen in het afgeloopen jaar geresumeerd — waarbij niet mag worden vergeten dat Oostenrijk met succes de aanvallen van Italië wist af te weren — moet erkennen, dat de oorlogsbalans onmiskenbaar aan de zijde van Duitschland doorslaat.

De voorgaande beschouwingen overziende, meen ik de situatie in den aanvang van het jaar 1916 aldus te kunnen samen vatten:

Meer nog dan een jaar geleden teekent zich de toestand overwegend gunstig voor de centrale mogenheden. Het is dan ook geen holle phrase,

indien de Duitsche Keizer dit in zijn Nieuwjaarsgroet aan von FALKENHAIJN toeschrijft aan de meesterlijke leiding, die hij aan de bondgenootschappelijke legers wist te geven.

Dank zij het voordeel op de binnenlijnen te kunnen opereeren, zijn deze legers, niettegenstaande hunne minderheid in sterkte en aantal, steeds de tegenstanders voor geweest en waren zij in den aanval over het algemeen het sterkst. Nooit heeft de voortdurende verplaatsing der Duitsche en Oostenrijksche legers de verschillende fronten, in het bijzonder het Westelijke en Oostelijke front, zóódanig verzwakt, dat zij konden worden doorbroken en dreigde dit gevaar dan werd het steeds tijdig bezworen.

De geallieerden waren daarentegen nagenoeg voortdurend in het nadeel. Dit was het geval in Polen, in Galicië (de Karpathen); aan de Dardanellen, in Servië en Macedonië; overal ondervonden zij tegenslag en teleurstelling. Stilstand in het Westen, terugtocht en nederlaag in het Oosten, vruchteloze aanvallen op het Zuidelijke front (Isonzo); ziedaar de resultaten der Entente, gedurende een vol jaar van ongelooflijke, dikwerf energieke inspanning, dat op den Balkan met een treffend échec werd besloten.

Het eenige succes was de vernietiging van Duitschlands koopvaardij door de Engelsche vloot, de totale verlamming dus van Duitschlands handel en de vernietiging van zijn koloniaal bezit.

Tóch werd ook hier het eigenlijke doel, dat daarbij van stonde afaan was vooropgesteld, tot dusverre niet bereikt: de poging tot uithongering van Duitschland maakte fiasco; van militaire uitputting der middenrijken is tot nu toe heelemaal geen sprake; integendeel. De doorbraak op den Balkan naar Turkije heeft eerstgenoemd gevaar, zoo dit al heeft bestaan, weggenomen en een uitgestrekt afzetgebied voor de Duitsche oorlogsnijverheid geopend.

Meer en meer is het in het afgelopen jaar duidelijk geworden, dat het Engeland volstrekt niet alleen te doen is geweest zich voor de kleine Staten in de bres te stellen, zooals het dit na den Duitschen inval in België heeft willen doen voorkomen, toen het verkondigde alléén daarvoor het zwaard tegen Duitschland te trekken. Engeland heeft zelf erkend, dat het den steeds in aanzien en macht toenemenden concurrent geen plaats wilde inruimen op de zee en op de wereldmarkt.

Duitschlands economische en militaire machtspositie moest worden gebroken. Vandaar de door Engeland met bekwame hand opgebouwde insluitingspolitiek, die ten slotte tot een wereldoorlog moest leiden, waarin de Midden-Europeesche mogendheden aanvankelijk alleen stonden tegenover alle andere groote rijken van Europa. Ook daarin is aan het eind van 1915 ingrijpende verandering ontstaan: vierbond staat nu tegenover vierbond.

Het nieuwe jaar zal moeten aantoonen, wie van beide staten-groepen ten slotte het terrein behoudt. Blijft Duitschland ook in dit jaar economisch voldoende krachtig — en daaraan wordt wel eens ernstig ge-

twijfeld — dan zal de uitslag, die reeds thans overwegend ten voordeele der Centralen, Bulgarije en Turkije is, niet twijfelachtig zijn.

In het jaaroverzicht werden ook de laatste gebeurtenissen in Servië en Macedonië aangestipt, terwijl reeds in het voorgaande artikel in het licht is gesteld, dat vooral politieke overwegingen van Bulgarije — hetwelk, zooals later gebleken is, Griekenland wenschte te ontzien — de oorzaak waren, dat de aan de Czerna, Vardar en Stroemitza geslagen Ententelegers ongehinderd op hun stellingen om Saloniki konden teruggaan. Daarnaast hebben ongetwijfeld van de zijde der Duitschers en Oostenrijkers van wie men met recht kon verwachten, dat zij de vervolging der Engelschen en Franschen zoo spoedig mogelijk zouden opnemen, bezwaren van materieelen aard gegolden. Deze vooral moeten ongetwijfeld de voortzetting der krijgsverrichtingen tegen Saloniki ernstig hebben vertraagd.

Uit den aard der zaak was de spoorweg Belgrado—Saloniki op tal van plaatsen verwoest of duchtig beschadigd. Ook de Duitschers en Oostenrijkers leden in Noordelijk Servië zware verliezen. Derhalve moesten de sterk geslonken tactische eenheden worden aangevuld en, was het noodig, gelet op de groote krachtsinspanning, die de verovering van de stellingen om Saloniki zal eischen, het aanvalsleger aanmerkelijk uit te breiden. Een nieuwe concentratie, aanvoer van enorme hoeveelheden oorlogsvoorraden, vooral van zwaar geschut en munitie was noodzakelijk. Dat alles kost tijd en verklaart genoegzaam den toestand van wekenlang afwachten, waarin beide partijen thans oogenschijnlijk verkeerden. Beide partijen werken naar men moet aannemen in de werkelijkheid met koortsachtige haast; de Duitschers en Oostenrijkers ter voorbereiding van een overweldigenden aanval, de Ententetroepen ter voorbereiding van een hardnekkige verdediging.

Op den dag vóór Oudejaar zweefden de eerste duiven boven Saloniki, Duitsche Tauben, geen vredesboodschappers waren het, die de stellingen der tegenpartij om Saloniki kwamen verkennen en met bommen bestookten.

Daar het zich ook in verband daarmee laat voorzien, dat deze stellingen in de komende maand een rol van beteekenis zullen spelen, zoodra de Duitschers het offensief hervatten, hierover tot besluit enkele mededeelingen. (Zie de schets 2.)

In de eerste plaats strekt zich een sterke stelling uit, welke dicht naar de Servisch-Macedonische grens is vooruitgeschoven, van Karasoeli aan den spoorweg Saloniki—Ghevgheli naar Koelkoes (Kilkis) en vandaar Oostwaarts langs een hoogen heuvelrug in de richting van Negovo. Deze stelling volgt het beloop van het dwarslijntje van Karasoeli naar Hirsova ten Z. van Kilindir.

Daarachter ligt een sterke tweede linie, bepaald door de hoofdstuntpunten Salamanli—Daudli—Güvezue. Ten slotte volgt hierachter, betrekkelijk dicht om Saloniki, de laatste of reduct-stelling. Vooral deze stelling is, dank zij de buitengewoon gunstige terreingesteldheid

zeer sterk Saloniki wordt n.l. ten N., ten O. en ten Z. O. door een reeks heuvelen omgeven, welker toppen gemiddeld 7 K.M. van den buiten-omtrek der stad zijn gelegen en die de aangewezen steunpunten vormen voor den semi-permanenten gordel, die de stad omgeeft. Als zoodanig noem ik den Kardasli-Berg (555 M.), den Mont-Elie (786 M.) en den Boejoekma. Deze stelling is links aangeleund aan het moerassige Vardar-dal.

Bij Langaza nadert zij het Langaza-meer, dat naar het Oosten overgaat in het Beshit-meer met een afstroming bij Vresla in de Golf van Orfani. Achter deze merenreeks, die een uitstekende bescherming verleent tegen aanvalstroepen, die mochten trachten de stelling op haar rechtervleugel te omtrekken, kunnen de verdedigers zich in geval van nood op het Chacidisch schiereiland terugtrekken en in de achtergelegen baaien inschepen.

Bovendien bezitten zij aldus de noodige vrijheid van beweging en is totale insluiting nagenoeg onmogelijk, zoolang de meren-linie het houdt daar de Ententevloot de zee beheerscht.

Uit het vak Kardasli—Mont Elie wordt het moerassige voorterrein der meren geflankeerd en gedomineerd.

Geen wonder dat Generaal de CASTELNAU, die deze posities op den 26sten Dec. heeft geïnspecteerd van meening was, dat zij de veiligheid der Ententetroepen volkomen waarborgden.

Tóch vertoonen ook de hiervoor beschreven posities zwakke zijden. De beide voorste kunnen aan beide zijden worden omtrokken en moeten alleen daardoor reeds worden ontruimd, zoodra die bedoeling zich begint te teekenen. De reduit-stelling is bijzonder sterk, ook door de goede aanleuning der vleugels en zal den aanvaller zeker zware verliezen kosten, doch zij is veel te dicht nabij de kern gelegen, waar zich binnen de betrekkelijk geringe ruimte, tot de slechts op 7 K.M. verwijderde heuvelreeks een groot aantal troepen, opslagplaatsen en verdere vitale deelen bevinden; deze zullen onvermijdelijk aan de uitwerking van het vèr-dragende Duitsche geschut zijn blootgesteld.

Men kan zich Saloniki, waar Generaal SARRAIL thans bevelhebber is, als een versterkt kamp van reusachtige afmetingen voorstellen. Daarin zijn volgens de laatste berichten bijeen: 90 000 Franschen, 60.000 Engelschen en 40 000 man koloniale troepen voornamelijk Turco's en Australiërs, rond 200.000 m. Dagelijks groeit dit aantal aan en worden de stellingen beter ingericht, zoodat zij allengs een groote gelijkenis met het loopgravenfront in Frankrijk gaan vertoonen.

Doch met dat al blijft het toch welbeschouwd zonderling, dat troepen die toch kwamen om Servië te redden en de spoorwegverbinding tusschen Belgrado en Konstantinopel te onderbreken zich thans uitsluitend op een hardnekkige verdediging van het punt van uitgang blijven toelleggen. Op die wijze treden zij toch alle beginselen van de strategie die hen naar den Balkan voerde met voeten. Intusschen dat is nu niet anders en zoo kunnen wij dan, wil men de voorspellingen gelooven

Schets 2.

tusschen 14 en 20 Januari den aanval der Duitschers op Saloniki verwacht.

v. D.

NASCHRIFT DER REDACTIE.

Zeer tot haar leedwezen heeft de Redactie bericht ontvangen, dat haar bekwame medewerker, uit wiens pen de maandelijksche bijdragen vloeiden betreffende „De Groote Europeesche Krijg van 1914—1916”, wegens drukke ambtsbezigheden, deze serie artikelen voorloopig niet kan voortzetten.

De redactie is er echter in geslaagd, een medewerker te vinden die, zoolang zulks noodig is, de maandoverzichten zal vervolgen.

Militair politiek maandoverzicht.

(Afgesloten 8 Januari.)

NEDERLAND. In het Engelsche Lagerhuis is weder de handel van Nederland ter sprake gekomen. Drie leden trachtten met cijfers aan te toonen, dat groote hoeveelheden lijnzaadolie over Nederland, Duitschland bereikten.

Bigland stelde o.m. voor om van Englands macht ter zee onbegrensd gebruik te maken, vertegenwoordigers van neutrale landen te ontbieden en eenvoudig mede te deelen, dat Duitschland de internationale verdragen geschonden had en Engeland derhalve de voorwaarden voor den handel over zee onbeperkt zou voorschrijven. Hij achtte uithongering van Duitschland van meer belang dan de margarinevoorziening uit Nederland van het Engelsche volk.

De onder-minister van Buitenlandsche Zaken verklaarde, dat de zaak zeer moeilijk was en dat onderhandelingen met de N.O.T. werden gevoerd. Hij erkende het belang van contrôle, dat geen vetten meer naar Duitschland zouden gaan, doch tevens het belang van Engeland om van de noodige margarine te worden voorzien, zonder aan de rechten van de neutrale landen te kort te doen. In geruchten over onbetrouwbaarheid van de N. O. T. stelde hij geen geloof.

Reuter had over deze behandeling geseind, dat de maatregelen tegen den smokkelhandel op verzoek der Engelsche regeering waren verscherpt. In de Engelsche dagbladverslagen kwam daaromtrent niets voor, doch uit het officieel verslag van het verhandelde, voorkomende in de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 13 December, wanneer dit goed is weergegeven, mag men de gevolgtrekking maken, dat het bericht van Reuter vrij juist is overgekomen. Uit dat verslag blijkt echter ook, dat er geen sprake van is, dat h.t.l. een wetsontwerp tegen den smokkelhandel op verzoek van de Engelsche regeering zou zijn ingediend, hetgeen reeds te voren door den Minister van Buitenlandsche Zaken in de Kamer werd tegengesproken.

De contrôle op de margarinefabrieken is een zuiver particuliere overeenkomst tusschen de Engelsche regeering en enkele fabrikanten.

Jhr. van Nispen tot Sevenaer is benoemd tot tijdelijk minister bij den Pauselijken Stoel.

De actie van de Telegraaf verwekt geleidelijk meer en meer ontstemming in de Fransche Pers tegen het Nederlandsche volk. De voortdurende verwijten, dat Duitschland door Nederland wordt gevoed, worden in de Journal de Genève van 18 December met cijfers weersproken. Schrijver komt daarin tot de gevolgtrekking, dat de vermeerderde goud-

voorraad h.t.l. in hoofdzaak een gevolg is van den handel met Engeland.

In de New York World wordt de volmaakte onzijdigheid onzer regeering geprezen. Op gelijke wijze oordeelt professor Zammach in de Neue Freie Presse.

De Nederlandsche regeering heeft oogenblikkelijk haar protest tegen Engeland publiek gemaakt, na het beslag leggen op de Nederlandsche brievenmalen. In het Lagerhuis verklaarde Grey, dat het onderzoek der mail geschiedde binnen de Engelsche Territoriale wateren waar het recht van censuur volgens hem onloochenbaar vast staat.

Om den geregelden aanvoer van mais beter te verzekeren, heeft de regeering besloten, den vrijen handel in mais op te heffen, beslag te leggen op den aanwezigen voorraad en zelf als importeur op te treden.

BELGIE. Volgens Belgische dagbladen is men voornemens uit zuinigheidsoverwegingen het aantal ministers en het personeel van den diplomatieken en consulaire dienst aanzienlijk in te krimpen.

In België is een beweging ontstaan tot stichting van een vrijen Vlaamschen Staat. Voorloopig moeten de beweegredenen voor deze beweging nog onder groote reserves worden aangenomen.

De onderhandelingen over het neutraliseeren van Centraal Afrika, hebben zich volgens de Entente als volgt voorgedragen:

7 Augustus 1914 verzocht de Belgische regeering aan de Fransche en Britsche regeering om al de Afrikaansche koloniën neutraal te verklaren.

8 Augustus verklaarde de Fransche regeering hiertegen in beginsel geen bezwaar te hebben.

17 Augustus weigerde de Britsche regeering op grond van aanvallen der Duitschers op Engelsch gebied, waarop ook Frankrijk zich bereid verklaarde, den strijd in Afrika aan te binden.

22 Augustus zouden de Duitschers de Belgische haven Loekoega hebben aangevallen.

Volgens de Deutsche lezing heeft het geval zich anders toegedragen. Het verzoek der Fransche regeering voor neutralisatie van Midden-Afrika door tusschenkomst van Spanje is door de Spaansche regeering aan Engeland gezonden. Engeland weigerde op grond van het reeds bovengemelde. Toch zijn door de Deutsche regeering bevelen gegeven om de Kongo-akte na te komen.

Wellicht is die lastgeving niet overal bijtijds ontvangen, doch 6 Augustus zijn de Deutsche voorposten aan de Sanga door Franschen aangevallen en op 8 Aug. hebben Engelsche schepen Dar es Salem beschoten. Het heeft volgens Deutsche lezing aan 's vijands zijde aan goeden wil ontbroken, ook al hadden vergissingen plaats gehad.

23 Augustus verzocht de Deutsche regeering de bemiddeling van de Vereenigde Staten.

31 Augustus werd het verzoek door Wilson afgewezen, omdat de Vereenigde Staten de Kongo-akte niet hadden bekrachtigd.

15 September werd het verzoek herhaald en volgens antwoord van 21 September eenvoudig aan de oorlogvoerende doorgezonden, waarop 7 Oct. het afwijzend antwoord van Engeland, Frankrijk en België werd ontvangen.

De Duitse regering beschuldigt de regering van Z. Afrika, dat de kaart bij Nakab Zuid opzettelijk is veranderd en deze plaats op Engelsch gebied is overgebracht. (Zie de Münchener Neueste Nachrichten van 15 December). Het Duitse gouvernement te Brussel is voornemens de Universiteit van Gent in Vlaamsche banen te leiden.

DUITSCHLAND. De rede van den rijkskanselier in den Rijksdag heeft de Duitse plannen in geval van een overwinning nog geenszins blootgelegd. Het verzoek der sociaal-democraten om vredesvoorwaarden te formuleeren is afgewezen in eenige algemeene bewoordingen, die eensdeels den indruk maken, dat van een veroveringsoorlog geen sprake is, doch waarbij tevens zooveel waarborgen worden geëischt voor de veiligheid van het rijk, dat annexatie van vreemd grondgebied op uitgebreide schaal in de bedoeling kan liggen.

„De tegenwoordige vijanden mogen noch in het Oosten, noch in het Westen over invalspoorten beschikken en de waarborgen, die de regering eischt, zullen vermeerderen met den duur van den oorlog.”

Het $\frac{3}{5}$ gedeelte der sociaal-democratische rijksdagpartij heeft zich bij de verklaringen van den rijkskanselier neergelegd, omdat volgens haar duidelijk blijkt, dat de regering geen imperialistische annexatiepolitiek zal doordrijven; de minderheid 44 leden, heeft geweigerd, haar stem aan de oorlogscredieten te geven. Deze scheuring in de sociaal democratische partij heeft op de houding van den rijksdag met 397 leden natuurlijk weinig invloed.

De belasting op de oorlogswinsten zal berekend worden over een tijdvak van 3 jaar.

De Duitse regering beschuldigt den Commandant van den Engelschen hulpkruiser Baralong, dat hij aan zijne manschappen bevel heeft gegeven, de bemanning van een onderzeeboot niet gevangen te nemen, doch te dooden en eischt van de Engelsche regering dat de Commandant en bemanning wegens moord zullen worden vervolgd, onder bedreiging met zware represaille-maatregelen.

In Engeland is over deze zaak niets gepubliceerd.

Volgens de veetelling is de paarden- en rundveestapel sedert 1 December 1914 eenigszins verminderd; de hoeveelheid schapen, varkens en geiten is aanzienlijk toegenomen.

In Januari zal de voorraad koffie, thee en cacao worden opgenomen.

Een tweede aanvullingsbegrooting van 10 milliard mark voor het jaar 1915 is aangenomen.

Volgens Duitse berichten is de gezant in Perzië von Reuss wegens ziekte met verlof; volgens Engelsche berichten is hij thans de leider van de Duitsch-Perzisch-Turksche legerscharen tegen de Russische invalstroepen.

De Duitse gezant te Washington heeft een voorstel overhandigd, om schadevergoeding te betalen voor de Amerikanen, die met de „Lusitania” zijn omgekomen; hij heeft de verzekering gegeven, dat Duitse duikbooten in de Middellandsche Zee geen onbewapende koopvaarders zonder voorafgaande waarschuwing zullen aanvallen.

OOSTENRIJK-HONGARIJE. Begin December werden wijzigingen in het ministerie bekend, de ministers van Binnenlandsche zaken, Koophandel en Financiën, zijn op verzoek afgetreden, zij zijn achtereenvolgens vervangen door Hohenlohe-Schillingsfürst, von Spitsmüller en von Leth. Eene officiële verklaring van deze ministerswisseling is niet gegeven.

In de rede van Graaf Tisza in de Hongaarsche Kamer, werd de loyale houding van Roemenië tegenover de Donau Monarchie in twijfel getrokken. Verder deelde hij mede, dat elke regeeringsverklaring slechts sturend zou werken op de moeilijkheden, waarmede de Grieksche regeering te kampen heeft.

Het antwoord op de scherpe nota der Amerikaansche regeering van 9 December betreffende de „Ancona”, heeft de regeering reeds 15 December te Weenen overhandigd. De nota gaf geen bevredigend antwoord, waarop de Amerikaansche regeering binnen enkele dagen in een tweede nota hare eischen nadrukkelijk hernieuwde, die neerkomen op openlijke afkeuring van het in den grondboren van de Ancona, bestraffing van den verantwoordelijken officier, benevens een schadeloosstelling voor de burgers der Vereenigde Staten, die gedood of gewond werden.

Eind December werd het weder-antwoord der Oostenrijksch-Hongaarsche regeering bekend. Zij erkent, dat de duikboot-commandant geen voldoende rekening heeft gehouden met de aan boord van de Ancona heerschende paniek en daarvoor zal worden bestraft; eveneens is zij bereid, schadevergoeding te betalen.

Zij acht hiermede de zaak afgedaan, onder voorbehoud om later op de moeilijke volkenrechtelijke kwesties, die met den onderzeeboenoorlog verband houden, terug te komen.

3 Januari veroorzaakte het torpedeeren van de Persia opnieuw verontwaardiging.

27 December zijn in Weenen de melkkaarten ingevoerd. Het normale dagverbruik van 900.000 halve liters is tot 600.000 teruggebracht.

ITALIË. De geruchten in het vorig verslag vermeld, hebben zich verwezenlijkt. In December is de Italiaansche kamer bijeengekomen en heeft Sonnino een regeeringsverklaring afgelegd, waarvan de belangrijkste punten, behalve een rechtvaardiging van het regeeringsbeleid, op het volgende neerkomen:

- 1e. Italië is toegetreden tot het verdrag van 5 Sept. 1914 om geen afzonderlijken vrede te sluiten. Het zal den oorlog tot het uiterste volhouden.

- 2e. De houding van Griekenland wekt bezorgdheid, echter met hoop op een bevredigende oplossing.
- 3e. Aan Servië moet dadelijk hulp worden geboden voor de approviandeering en munitieaanvulling met vooruitzicht van een Italiaansche expeditie aan de overzijde van de Adriatische Zee.
- 4e. De onafhankelijkheid van het Albaneesche volk heeft voor Italië een zeer groote beteekenis.
- 5e. Italië moet de Adriatische Zee beheerschen.

De Kamer heeft met 405 stemmen tegen 45 haar vertrouwen in de regeering uitgesproken.

De ingediende begrooting sluit met een tekort van $2\frac{1}{2}$ milliard. De schuld, na aftrek van de leening, bedraagt 2834 millioen Lire. De in het buitenland geplaatste leeningen bedragen $2\frac{1}{2}$ milliard, de beide nationale leeningen hebben 2150 millioen opgebracht.

Aan de Italaansche expeditie naar Albanië is begin December een begin van uitvoering gegeven. Ongeveer 30.000 man zouden half December te Walona ontscheept zijn voor de inrichting van een operatiebasis.

Italiaansche troepen vertoonden zich einde December aan de grens van Noord-Epirus.

De Grieksche gezant heeft te Rome om nadere inlichtingen verzocht, of de Italiaansche regeering voornemens is het door Grieken bezette gebied van Noord Epirus als operatie-terrein te beschouwen.

FRANKRIJK. De lichte 1916 heeft een eerste opleiding van 8 à 9 maanden gehad, alvorens naar het front te gaan. De lichte 1917 kwam 5 Januari onder de wapenen. De minister wenschte zoo noodig de beschikking over deze mannen te hebben als in het voorjaar van 1916 met de bondgenooten de beslissende poging zal worden gedaan.

Generaal Joffre is tot Opperbevelhebber van alle Fransche legers benoemd, met uitzondering van die in Noord-Afrika en die, welke gesteld zijn onder het Ministerie van Koloniën. Hij is dus rechtstreeks verantwoordelijk aan de regeering over de leiding en groepeerling der troepen op de verschillende operatietooneelen.

Hij heeft Generaal de Castelnau tot chef van den Staf benoemd.

Deze is begonnen met een inspectietocht naar Saloniki.

De gemeenschappelijke oorlogsraad heeft gedurende deze maand te Parijs herhaaldelijk vergaderd onder voorzitterschap van Joffre.

Op de Fransche oorlogssleening is ingeschreven voor bijna 15 milliard francs. De totale oorlogskosten tot 1 Januari 1916 worden volgens het rapport van Raoul Peret op ruim 31 milliard francs geschat. Voor de eerste drie maanden van 1916 is een crediet aangevraagd van $7\frac{1}{2}$ milliard francs. De maandelijksche oorlogskosten zijn van 1100 millioen francs tot 2500 millioen francs gestegen. De Goudvoorraad bij de Bank van Frankrijk heeft de 5 milliard Francs overschreden.

Met de uitgegeven bons en obligatiën is door de bevolking sedert Aug. 1914 ongeveer 18 milliard francs opgebracht.

De Fransche socialisten hebben met 2736 tegen 76 stemmen hunne goedkeuring uitgesproken voor het voortzetten van den oorlog, tot Frankrijk geheel zal zijn bevrijd, België en Servië weder zelfstandig zullen zijn en Elzas Lotharingen weder bij Frankrijk zal zijn gevoegd.

Fransche troepen hebben het eiland Castelouzo, op de Zuid-kust van Klein-Azië bezet.

ENGELAND. Verschillende belangrijke gebeurtenissen hebben elkaar in de afgelopen maand opgevolgd.

Sir John French is in Frankrijk vervangen door Sir Douglas Haig. French is benoemd tot Opperbevelhebber der troepen in Engeland. Men brengt deze wisseling van bevel in verband met de plannen om al de troepen in Frankrijk onder een gemeenschappelijk Opperbevelhebber te plaatsen. Tot nu toe scheen de verhouding van French tot Joffre vrij zelfstandig te zijn; zij handelden in gemeen overleg.

Sir William Robertson, chef van den Generalen Staf in Frankrijk, is benoemd tot chef van den Engelschen Grooten Generalen Staf, ter vervanging van Sir Archibald Murray, die een bevel krijgt in het z.g. nabije Oosten, ter vervanging van Monro. Generaal Smith Dorrien is belast met het bevel over de Engelsche Expeditie naar Duitsch Oost-Afrika.

Groote bedrijvigheid werd aan den dag gelegd voor de verdediging van Egypte. De trouw van de Egyptische bevolking aan de Engelsche regeering wordt door den correspondent van de N. R. Courant betwijfeld. Tegen de oproerige stammen van de Arabische bevolking van Tripoli zijn de grensposten tot Marsa Matroe, het eindpunt van den kustspoorweg, teruggetrokken en is de haven van Solloëm, die in 1911 door de Engelschen eenvoudig is bezet, weer prijsgegeven. Fajoem heeft een Engelsche bezetting, doch de verdediging van de Egyptische Westgrens is uitermate moeilijk tegenover georganiseerde Bedouïnen, waarbij zelfs geregelde Turksche troepen gemeld zijn.

De aanval op Egypte dreigt nu van twee zijden en de stoomvaartmaatschappijen hebben vroegtijdig besloten den weg om de Kaap te volgen en den strijd bij het Suez-Kanaal niet af te wachten.

Een volgende belangrijke gebeurtenis is de mededeeling, dat gedeeltelijke dienstplicht zal worden ingevoerd, in verband met de uitkomsten van Lord Derby's wervingstelsel. Minister Simon trad tengevolge van dit besluit uit het Kabinet; hij bestreed de juistheid der cijfers van Lord Derby's rapport, omdat geen rekening gehouden is met de bedienaars van godsdiensten, geestelijk minderwaardigen, handelsmarine en recruten, die sedert 15 Augustus hebben dienstgenomen, deze hadden volgens hem allen moeten worden afgetrokken.

Verplichte dienst in Ierland zal niet in de Wet worden opgenomen.

Nadat de sluiting van de werfcampagne eenige dagen was verschoven, is de uitslag bij de opening van het Lagerhuis op 4 Januari bekend gemaakt. De uitkomsten worden als volgt opgegeven, de mannen, die voor 23 October 1915 geteekend hebben, niet medegerekend:

	Gehuwd.	Ongehuwd.	Totaal.
aanwezig 19—40 jaar	2 832.210	2.179 231	5.011.441
vrijwillig aangeboden	1.679.253	1.150.000	2.829 263
afgewezen	221.853	207.000	428.853
onmiddellijk dienst genomen	112.431	103.000	215.431
volgens groepenstelsel dienst genomen.	1 344 979	840.000	2.184.979
niet opgegeven	1.152.947	1.029.231	2.182.178
onmisbaar voor andere diensten		378.071	
achtergebleven.		651.160	

Het is niet mogelijk daarover een zuiver oordeel te vormen. De enorme cijfers doen inderdaad twijfel rijzen. In den militairen Spectator van November werd de aanvulling van 35.000 man per week, gedurende een vol jaar 1.820.000 man, met het oog op de vroegere dienstneming reeds te groot geacht en nu zou, niettegenstaande vele ongehuwde mannen achterbleven, dit getal reeds met 1 miljoen zijn overschreden.

Men kan hieruit slechts twee gevolgtrekkingen maken:

Of het percentage der bevolking, dat weerbaar is in Engeland, is geheel verschillend met alle andere landen van Europa.

Of de cijfers over de werving van vroeger en nu, zijn misleidend.

De totale bevolking van Groot-Britannië en Ierland wordt geschat op 48.000.000 zielen.

Hiervan weerbaar hoogstens 13% (als regel gerekend van 19—45-jarigen leeftijd) 6.240.000.

Voor 23 October waren in dienst of in dienst geweest (gesneuvelden en gevangenen medegerekend) 3.000.000.

Blijft beschikbaar 3.240.000 man.

Bijgekomen sedert Aug. '14 zij, die 18 jaar zijn geworden, geschat op c.a. 600.000 man.

Wordt 3.840.000 man.

Benoodigd voor de industrie 500.000 man.

Blijft 3.340.000 man.

Volgens de thans gepubliceerde opgaven waren in Engeland, Schotland en Wales nog beschikbaar ruim 5 miljoen. Volgens berekeningen van Redmond werd het aantal nog beschikbaar in Ierland, geschat op 600.000 man, zoodat van de totale bevolking nog beschikbaar zijn 5.600.000 of 80% weerbaar 4.480.000. Zelfs al is het getal van 3.000.000 soldaten voor 23 October sterk overdreven, hetgeen niet waarschijnlijk is met het oog op de vele recruten, die nog in Engeland aanwezig zijn, dan zijn de verschillen toch nog te groot, om zonder voorbehoud te worden aangenomen.

Naar aanleiding van de motie tegen het regeeringsontwerp op de dienstplicht van de arbeidersconferentie te Londen, zijn de arbeidersleden van het ministerie Henderson, Brace en Roberts afgetreden.

Het ontwerp van de wet op den dienstplicht voor de ongehuwden, die zich niet vrijwillig hebben aangemeld, is in het Lagerhuis in eerste lezing met 403 tegen 105 stemmen aangenomen; de minderheid bestond voor het grootste deel uit Iersche nationalistten. De arbeiderspartij heeft besloten, de coalitie met de regeering op te geven.

Trots de oppositie, schijnen parlements-ontbindingen en nieuwe verkiezingen te worden voorkomen.

De 2e tot en met de 9e lichter der ongehuwden, d.w.z. de 19 tot en met 20-jarigen, zijn thans opgeroepen.

De organieke oorlogsterkte van het Engelsche leger is van 3 op 4 miljoen gebracht.

De tegenstand tegen dienstplicht uitte zich vooral in kringen van geschoolde arbeiders, doch ook de directeurs van groote Engelsche kostscholen verhieven hun stem tegen verspilling van hersens.

De vierde gebeurtenis van belang in de afgelopen maand is de gedeeltelijke ontruiming van Gallipoli en de vrij overhaaste terugtocht van het expeditieleger in Mesopotamië op Koet el Amara. Socialistische bladen bepleiten een krachtige hervatting van den veldtocht tegen Bagdad. Zelfs Aden wordt nog steeds door ongeregelde Turksche troepen bedreigd.

Het oprukken van de Russen in Perzië heeft in het Hoogerhuis tot een langdurige gedachtenwisseling geleid.

2 December heeft Lord Kitchener zijne ambtsbezigheden op het Departement van Oorlog weder hervat.

Lord Lansdowne heeft in het Hoogerhuis medegedeeld, dat de verklaring van Londen, als belichaming van nationale verplichtingen, met het in werking treden van het nieuwe koninklijk besluit voor Engeland niet meer bestond.

Mr. Edgar Grammond berekende in een bankiersvergadering te New-Castle on Tyne het totale inkomen van het Britsche Keizerrijk als volgt:

Vereenigd Koninkrijk	£ 2.500 000 000
Canada	„ 350.000 000
Australië	„ 230 000 000
Zuid-Afrika	„ 50.000 000
Nieuw-Zeeland	„ 55 000.000
Indië	„ 700 000.000
Kroon Koloniën en Protectoraten	„ 150.000 000
Totaal	£ 4.035.000 000

Het nationaal vermogen van het rijk werd door den minister van Financiën op 26 milliard pond sterling geschat.

De regeering hoopt door aankoop van Amerikaansche waarden in Engeland en verkoop in Amerika den loop van den wisselkoers te kunnen regelen en beschermen.

Van de Engelsch-Fransche leening in Amerika van 100.000.000 pond sterling hebben de onderteekenaars slechts 60 % aan de markt kunnen brengen. Van het voorschot van 200 millioen pond sterling, dat de regering in het begin van den oorlog aan firma's verstrekt heeft om hare verplichtingen na te komen, was, blijkens mededeeling van Mc. Kenna, op 30 November 82% terugbetaald.

De Parlementsitting is met 8 maanden verlengd, zonder eenige beooging van Unionistische zijde, tengevolge van de medewerking van Bonar Law, die algemeene verkiezingen in de gegeven omstandigheden ontried.

De handelsovereenkomst met Denemarken, die door de regering geheim wordt gehouden, heeft tot vrij veel critiek in het Parlement aanleiding gegeven. De geheime zijde van de zaak schijnt te liggen in de toestemming tot uitvoer van verschillende artikelen naar Duitschland, als compensatie voor het beletten van den normalen handel. Door deze tegemoetkomingen, die voor elk neutraal land volgens omstandigheden moeten worden beoordeeld, te publiceeren, zouden minder gunstige voorwaarden met andere landen ontevredenheid verwekken.

De Wet is met 118 anderen vrijgelaten.

In Canada wordt thans een derde divisie georganiseerd voor het Europeesche oorlogsterrein; de organieke legersterkte is met 1 Jan. van 250.000 tot 500.000 man vergroot. 320 fabrieken werken aldaar reeds voor de munitieaanvulling.

In Australië wil men door het vormen van nieuwe eenheden opnieuw het contingent met 50.000 man vergrooten. De maandelijksche aanvulling zal 9500 man bedragen en tot Juli 1916 zullen op dezen grondslag 300.000 man op de been zijn gebracht. De Commonwealth is verdeeld in wervingsdistricten, die elk ongeveer 1400 man moeten opbrengen.

Uit het nationale register van Nieuw Zeeland blijkt, dat bijna 110.000 man tusschen 19 en 44 jaar, zoo noodig, dienst willen nemen bij het leger. Jamaica heeft tot nu toe 4000 man aangeboden.

De Deutsche regering beschuldigde den Commandant van den hulpkruiser Baralong van moord op de weerlooze bemanning van een Duitse onderzeeboot en dreigde met strenge represaillemaatregelen. In een witboek, dat begin Januari verscheen, uitte Grey zijne bevreemding over het aanhangig maken van deze zaak, wees de beschuldiging, zooals zij was neergeschreven, van de hand en sprak er zijne verwondering over uit, dat het geval van de Baralong juist een onderwerp zou moeten uitmaken van een gerechterlijk onderzoek. Hij noemde o.a. drie gebeurtenissen ter zee in dezelfde 48 uren, waarin hij de Deutsche marine van soortgelijke, zoo niet grootere misdaden beschuldigt, n.l. het torpedeeren van de Arabic, zonder voorafgaande waarschuwing, het schieten op een weerlooze gestrande Engische onderzeeboot op Deensch territoriaal gebied en het schieten op de zich reddende bemanning van de zinkende Ruel.

De Engelsche regering wil gaarne deze gevallen met dat van de Baralong voor een rechtbank van Amerikaansche Marineofficieren bren-

gen. De Amerikaansche regeering heeft de vergunning daartoe echter geweigerd; zij wenscht haar standpunt, niet tusschenbeide te komen, te handhaven.

RUSLAND. Generaal Roeski is ontheven van het bevel over de Noordelijke legergroep en benoemd tot lid van den oppersten oorlogsraad.

De berichten over Russische troepenconcentraties in Finland vinden in Zweden weinig geloof. Ook zijn de Russische troepen aan de grens van Roemenië (zie vorig verslag) blijkbaar gedeeltelijk teruggenomen.

De lichter 1917 komt in begin 1916 onder de wapens.

Volgens de Times is de nieuwe binnenlandsche Russische leening een succes; volgens Duitsche berichten een fiasco. Nadere berichten ontbreken.

De bijeenroeping van Rijksraad en Doema is voor onbepaalden tijd uitgesteld.

Chwostof is benoemd tot minister van binnenlandsche zaken.

De Duitschers zouden in Koerland de volgende spoorlijnen hebben aangelegd:

Van Langszargen aan de grens ten N. van Tilsit over Tauroggen, Schawli naar Bauske aan de Aa.

Van Memel over Schkudy naar Prekuln aan de lijn Libau—Riga.

DENEMARKEN. Ook de Deensche pakketpost is door de Engelschen aangehouden.

De particuliere handelsovereenkomst met Engeland stelt ook beperkende bepalingen aan den wederuitvoer van enkele artikelen naar neutrale landen. Niet in de overeenkomst zijn begrepen: ruwe katoen, garen, koord, Engelsche steenkolen, cokes, petroleum, minerale smeermiddelen, Amerikaansche olie, tin, gummie, goud en zilver.

In Denemarken is een nieuwe partij gesticht door samensmelting van de rechterzijde, de vrije conservatieven en een rechtervleugel van de linkerzijde. De vereenigde partij zal heeten de conservatieve volkspartij. Op het program der nieuwe partij staat: gelijkstelling van man en vrouw voor de wet.

ZWEDEN. De Zweedsche regeering heeft als antwoord op het beslagleggen der post door de Engelschen, de post naar Rusland opgehouden. De pers uitte zich zeer verstoord.

De regeering overweegt maatregelen om handelingen van particulieren, die de onzijdigheid van het land kunnen schaden en die in strijd zijn met de politieke gedragslijn van de regeering, strafbaar te stellen.

De spoorweg Haparanda—Karungi is binnenkort gereed.

De beweerde schending van Zweedsch gebied, door Duitsche oorlogsschepen wordt van uit Berlijn tegengesproken.

De Zweedsche adel heeft afstand gedaan van het z.g. forum privile-

giatum, dat is het recht om in zekere burgerlijke zaken voor het hoog-gerechtshof terecht te staan.

NOORWEGEN. De handelsbesprekingen met Engeland zijn eind December tijdelijk gestaakt.

ZWITSERLAND. De uitgaven voor de mobilisatie worden tot en met 1916 op 470 millioen Francs geschat. Het gezamenlijk te kort op de begrotingen van 1914, 1915 & 1916 bedraagt 100 millioen francs.

Het vredescongres te Bern van half December heeft weinig succes gehad. Fransche en Engelsche afgevaardigden waren niet aanwezig, vele andere leden konden Bern niet bijtijds bereiken. De bedoeling van het congres was om een vrede duurzaam te maken. Het comité is tot Paschen uiteengegaan.

Coppet is tot Bondsresident gekozen voor het jaar 1916.

Op aandrang van het Journal de Genève heeft de Kantonale raad besloten bij den bondsraad er op aan te dringen, om langs diplomatieken weg de Fransche regeering te verzoeken, zich uit te spreken, dat zij niet van plan is, de overeenkomst betreffende de vrije zone in Savoye te verbreken. De z.g. „zône franche de Haute-Savoie” is van veel belang voor de handelsbetrekkingen van Genève en gegarandeerd door een verdrag van 14 Juni 1881.

LUXEMBURG. De nieuwe verkiezingen hebben de kamer vrijwel op het doode punt gebracht. De regeering heeft slechts een zeer kleine meerderheid.

SPANJE. Als gevolg op de sympathiebetuiging der Entente is nu ook een sympathiebetuiging voor de Centrale mogendheden op touw gezet. Het manifest is door 11.000 Spanjaarden geteekend en 17 December in de Tribuna opgenomen.

Het conservatieve ministerie Dato is na afstemming van het wetsontwerp tot legerhervorming afgetreden en vervangen door een liberaal kabinet Romanones, die in 1913 voor een kleine conservatieve meerderheid in den Senaat moest wijken.

De buitenlandsche politiek zal ongewijzigd blijven; een deel der troepen (ongeveer 4 bataljons infanterie, 3 eskadrons cavalerie en meerdere batterijen) zal uit Marokko teruggenomen worden, om de begrooting te verlichten; de overeenstemming met de andere partijen schijnt in de huidige omstandigheden verzekerd te zijn.

ALBANIË. De Italianen nemen thans door het zenden eener expeditie naar Albanië ook actief deel aan de Balkan-operatiën; hunne troepen zijn 21 December van Walona te Durazzo aangekomen, waar Essad-Pasja zich met zijn aanhang hij hen heeft aangesloten, hij zou reeds den oorlog aan Oostenrijk-Hongarije hebben verklaard.

De Mohammedaansche Albaneezen uit Novi-Basar, Mitrowitza en de Kossovovlakte, evenals de Mirdieten van Noord-Albanië hebben een

zeer vijandige houding aangenomen tegenover de vluchtende Serviërs en sluiten zich aan bij de invallende legers der Centrale mogendheden en Bulgaren.

MONTENEGRO. De koning heeft een proclamatie tot het Montenegrijnsche volk gericht, om getrouw aan de traditie, den strijd tot het uiterste voort te zetten.

Het kabinet is afgetreden; Lazare Mioesjekowits is met de vorming van een nieuw kabinet belast.

Door de betrekkelijk geringe macht, die Oostenrijk-Hongarije tegen Montenegro heeft afgezonderd, gepaard met het ongunstige jaargetijde, schijnt er in het woeste, onherbergzame Montenegrijnsche bergland een guerilla-oorlog te zijn ontbrand, waarin tot nu toe het kleine, dappere bergvolk weet stand te houden.

SERVIË. Koning Peter van Servië is, na een kort verblijf in Italië en in Albanië, te Saloniki aangekomen. Behalve de weinige Serviërs, die te Saloniki zijn, verzamelen zich de overblijfselen der verslagen Servische legers in Albanië te El Basan, Durazzo en Scoetari; de Generale Staf met Kroonprins Alexander, bevindt zich te Durazzo. De troepen zullen, hoofdzakelijk door Italiaansche hulp, nieuw georganiseerd, uiterust en van artillerie worden voorzien.

Volgens de Secolo hoopt de Servische minister van Oorlog, kolonel Bojowits, dat zoodoende over twee maanden een Servisch leger van 100.000 man beschikbaar zal zijn. De Servische Opperbevelhebber Poetnik heeft wegens ziekte de leiding voorloopig moeten neerleggen.

ROEMENIË. Manifesten voor deelneming aan den Oorlog, zoowel aan de zijde van de Entente als van de Centralen, worden door de partijleiders onder het volk verspreid.

De overeenkomst tusschen de Roemeensche centrale commissie voor graanverkoop en de Duitse en Oostenrijksch-Hongaarsche graancentrales is ondergeteekend.

Bulgarije en Roemenië hebben elk een deskundig afgevaardigde benoemd om eene bevredigende regeling van het Bulgaarsche doorvoer- verkeer over Roemenië tot stand te brengen.

In de bespreking van het adres van antwoord op de troonrede in den Senaat heeft de rapporteur Alessin betoogd, dat de oppositie in verband met de stemming onder het volk een veel zachteren toon tegen de regering begint aan te slaan. Roemenië moet thans meer dan ooit rustig en koelbloedig blijven. Het adres is na uitvoerige debatten met 72 tegen 15 stemmen aangenomen.

In de Kamer drong de leider der Conservatieven, Carp, aan op aansluiting bij de Centrale Mogendheden, ook de liberale afgevaardigde Stere pleitte voor actief optreden tegen Rusland door bezetting van Bessarabië; de liberaal Diamandi drong daarentegen aan op aansluiting bij de Entente, evenals de leider der oppositie Take Jonescu; het adres

van antwoord werd met 82 tegen 2 stemmen aangenomen. Uit deze stemming zou men kunnen opmaken, dat de partijen aan de regeering de vrije hand geven om partij te kiezen in het Europeesche conflict.

BULGARIJE. Nadat bij oekase van 26 October de hervatting der parlementaire werkzaamheden twee maanden verdaagd was, heeft Tsar Ferdinand 27 December het Sobranië met groote plechtigheid geopend. Die verdaging geschiedde indertijd zeer tegen den wensch der russofiele oppositie, den boerenbond en de beide socialistische partijen, doch na de snelle verovering van het geheele verlangde Macedonische gebied door den zeer voorspoedigen veldtocht tegen Servië, is de positie van vorst en regeering dusdanig versterkt, dat thans niet alleen elke oppositie achterwege bleef, maar de opening van het Sobranië aanleiding heeft gegeven tot algemeene geestdriftige ovaties.

Nadat 30 December de brug over de Save bij Belgrado is ingewijd, gaat thans door Bulgarije een zeer levendig spoorwegverkeer tusschen de Centrale Mogendheden en Turkije.

GRIEKENLAND. Begin December bleven de onderhandelingen tusschen de Entente en Griekenland sleepend; de uitingen van wantrouwen in de pers der Geallieerden tegen de bedoelingen der Grieksche regeering, werden weer talrijker. In een interview met den correspondent van de Times te Athene, verklaarde Koning Constantijn, zijn volk vóór alles te willen behoeden voor een nieuwen oorlog, tenzij de levensbelangen van Griekenland werden bedreigd, of wanneer de resultaten van een zekere overwinning groot genoeg zouden zijn om de opofferingen van een nieuwen strijd te rechtvaardigen. Griekenland mag geen tweede België worden, de Entente heeft echter geen enkele daad van Griekenland te vreezen.

Venizelos heeft in een verkiezingsmanifest verklaard, dat de Grieksche constitutie behandeld is als scheurpapier en dat de nieuwe Grieksche verkiezingen een vertooning zijn, waaraan de liberale partij niet zal deelnemen, doch dat deze eerst weer in het politieke strijdperk zal treden, als de buitenlandsche crisis voorbij is. Hij heeft aan een correspondent van de Times gezegd, dat de grondslagen van zijne politiek worden gevormd door Griekenland's houding tegenover Servië, Griekenland's aspiratiën in Klein-Azië, Thracië en de kwestie van de grondwet.

Inmiddels ontwikkelen zich de gebeurtenissen in Griekenland snel door de nederlaag der Geallieerden, op 13 December in Zuid-Macedonië en den daarop gevolgden terugtocht naar Grieksch gebied. Hoewel de Bulgaarsche troepen bij hunne overwinning uit politieke overwegingen aan de Grieksche grens halt gehouden hebben, blijft de mogelijkheid bestaan, dat de strijd in Griekenland zal worden voortgezet.

Voorloopig is door de Grieksche en Bulgaarsche regeeringen een neutrale zône van 3 K.M. benoorden en bezuiden de grens vastgesteld, waarin geen vijandelijkheden zullen worden begonnen en waarin geen verzamelingen van Entente-troepen zullen worden geduld.

Tengevolge van een overeenkomst tusschen de afgevaardigden van den Griekschen Generalen Staf en de Generale Staven der Entente, zijn de Grieksche troepen uit Saloniki en de Grieksche divisie van Langaza naar Serres teruggetrokken, waardoor de Grieken feitelijk een gebied hebben ontruimd ter breedte van ruim 100 K.M. in het Noorden aan de Grieksche grens en naar het Zuiden aansluitend op Saloniki. De Oostkust van het schiereiland Chalcidice staat echter niet ter beschikking der Entente.

De Entente blijkt Saloniki trots de protesten van de Grieksche regering niet te willen ontruimen. Integendeel, er worden daar nog voortdurend nieuwe troepen geland en de Geallieerden gaan onder bevel van Generaal Serail voort met de versterking van Saloniki en het tusschengelegen terrein tot aan de Grieksche grens.

Doordat de Venizelisten zich van den stembusstrijd bij de kamerverkiezingen hebben onthouden, heeft de partij van Goenaris een groote meerderheid in de nieuwe Grieksche kamer behaald. De kamer zou waarschijnlijk spoedig bijeen geroepen worden, om een voorstel van de regering tot afkondiging van den staat van beleg, te behandelen. Tevens zouden binnenkort de oudste lichteningen naar huis worden gezonden.

Griekenland heeft geprotesteerd tegen een bezetting van Castelorizo, op welk eiland het meent recht te kunnen doen gelden.

Nadat vliegers der Entente de troepen der Bondgenooten en Duitsche vliegers Saloniki hebben aangevallen, zijn 30 December op bevel van Generaal Serail de Duitsche, Oostenrijksche, Turksche en Bulgaarsche consuls met hunne gezinnen en hun personeel te Saloniki in hechtenis genomen; de consulaten zijn door de troepen der Geallieerden bezet. Talrijke arrestaties hebben daarna nog te Saloniki plaats gehad van door de Entente van spionage verdachte personen, o.a. den consul van Noorwegen. De Grieksche regering heeft zeer krachtig en ernstig geprotesteerd tegen deze schending van hare soevereine rechten en de uitlevering geëischt van de gearresteerde personen aan de Grieksche autoriteiten. De Bulgaarsche regering nam dadelijk represaillemaatregelen tegen Fransche consulaire ambtenaren te Sophia, terwijl ook Turkije met uitgebrede vergeldingsmaatregelen dreigt. De Figaro drijft in een merkwaardig artikel den spot met al die Grieksche protesten en zegt, dat ook dit laatste protest evenals de vorige zullen worden ter zijde gelegd, daar Koning Constantijn nu slechts de gevolgen van zijn eerste fout zou ondervinden: van zijn veto tegen de politiek van Venizelos.

De positie, waarin Griekenland thans is geraakt, is een sprekend voorbeeld voor het groote gevaar, dat kleine staten loopen, wanneer zij ter bevrediging van eigen verlangens, afwijken van een nauwgezette handhaving hunner neutraliteit.

TURKIJE. 15 Januari wordt waarschijnlijk de spoorwegverbinding tusschen Berlijn en Constantinopel geopend.

De gevolgen van de directe verbinding van Turkije met de Centrale

mogendheden zijn merkbaar door verhoogde activiteit der Turken op alle Turksche gevechtsfronten.

De Engelschen hebben hunne expeditie op Gallipoli grootendeels opgegeven; in Mesopotamië werden de Engelschen tot bij Koet-el-Amara teruggeslagen, terwijl de voorbereidingen voor een expeditie tegen het Suez-kanaal en Egypte krachtigen voortgang schijnen te maken.

Met grooten ijver wordt gewerkt aan een zijlijn der spoorwegen van Aleppo over Damascus naar Medina, bestemd voor etappenlijn voor een expeditieleger tegen het Suez kanaal.

De Turksche regeering bereidt een wetsontwerp voor tot invoering van de Gregoriaansche tijdrekening met 1 Januari als begin van het jaar; het financieele jaar zal echter als van ouds den 14en Maart beginnen. De Arabische tijdrekening met het maanjaar, blijft als tijdrekening voor de geestelijkheid van kracht.

PERZIË. Door de nationalistische Jong-Perzische partij wordt, waarschijnlijk onder Duitsch-Turksche leiding, eene weermacht georganiseerd, die, in vereeniging met de gendarmerie, strijdt tegen de Russen.

Russische troepen hebben Hamadan bezet en leveren in de richting van Teheran gevechten tegen Perzische troepen onder Emir Kisjmet.

Een Reuter telegram bericht, dat het Perzische Kabinet is afgetreden en dat de Sjah prins Firma tot minister-president heeft benoemd.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA. In verband met beweerde paspoortknoeierijen en onthullingen, in het proces tegen de beampten van de Hamburg-Amerika-Lijn, heeft de Duitsche regeering op verzoek van de Amerikaansche regeering, de militaire attachés van Papen en Boy-Ed terug geroepen.

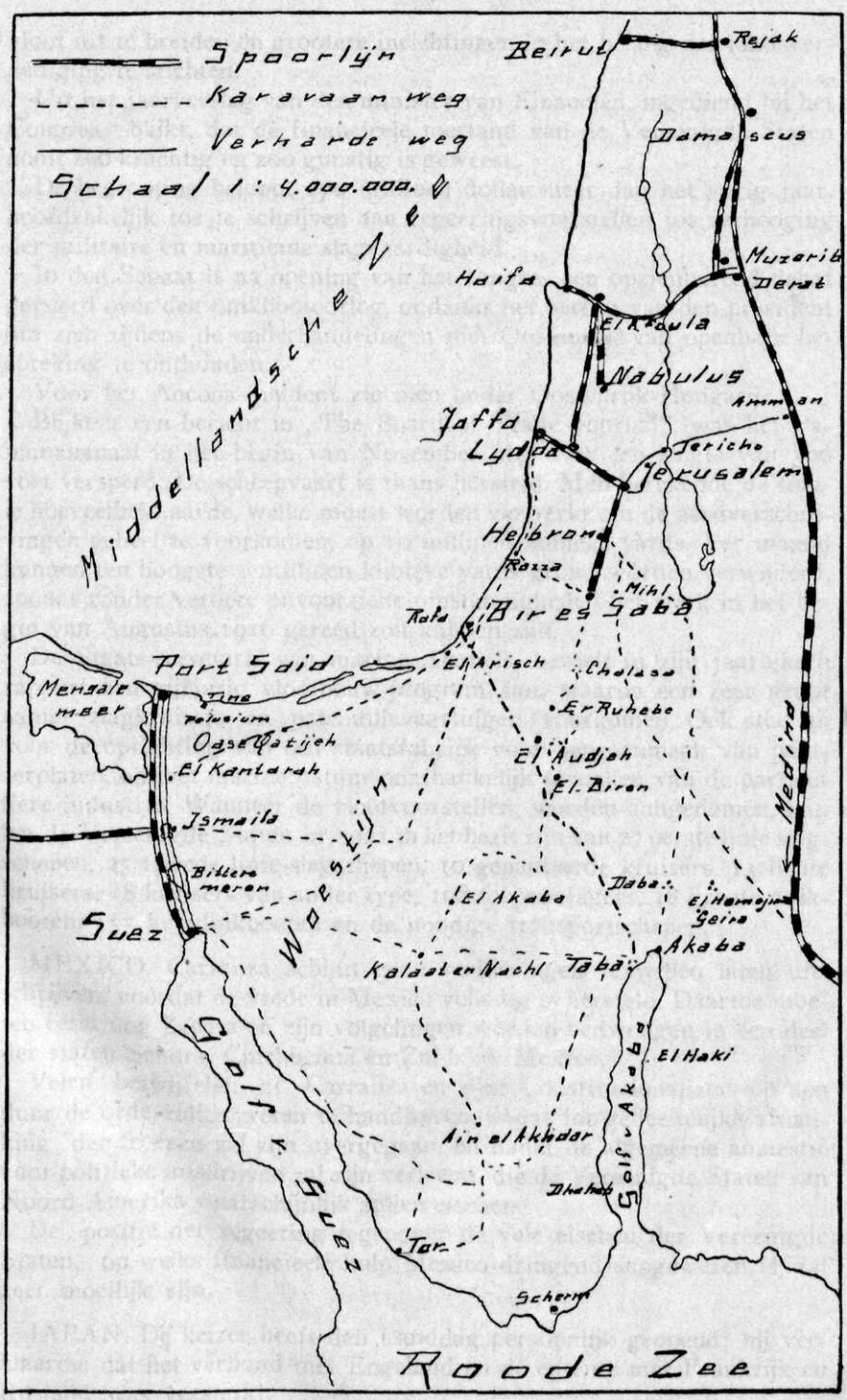
Verskillende processen zijn aanhangig naar aanleiding van beweerde Duitsche samenzweringen.

De millionair Ford is van zijn propagandatocht voor den vrede, uit Christiania naar Amerika teruggekeerd, nadat hij de verdere leiding der expeditie aan anderen heeft toevertrouwd. 8 Januari is het gezelschap te 's-Gravenhage aangekomen, vergezeld door Deensche, Zweedsche en Noorsche afgevaardigden.

De resultaten der expeditie, die uitsluitend van particulieren aard is, zijn uiterst gering.

Bryan heeft een manifest uitgevaardigd, waarin hij President Wilson aanspoort, om onverwijld tusschen de oorlogvoerenden te bemiddelen.

Wilson heeft zich in zijne boodschap aan het congres in scherpe bewoordingen geuit over de kuiperijen en de samenzweringen in de Vereenigde Staten en spoorde het Congres aan om de noodige wetten vast te stellen, die dit kwaad zullen beteugelen. De president heeft grooten nadruk gelegd op het belang en de onontbeerlijkheid van een groote handelsvloot, ten einde de onafhankelijkheid in handelseaangelegenheden te herwinnen. Verder wordt besproken de wenschelijkheid om leger en

vloot uit te breiden en grootere inrichtingen in het belang der landsverdediging te stichten.

Uit het jaarverslag van den minister van Financiën, ingediend bij het Congres, blijkt, dat de financieele toestand van de Vereenigde Staten nooit zoo krachtig en zoo gunstig is geweest.

De begrooting belooft 170 millioen dollar meer dan het vorig jaar, hoofdzakelijk toe te schrijven aan regeeringsvoorstellen tot verhooging der militaire en maritieme slagvaardigheid.

In den Senaat is na opening van het congres een opzienbarend debat gevoerd over den duikbootoorlog, ondanks het beroep van den president om zich tijdens de onderhandelingen met Oostenrijk van openbare bespreking te onthouden.

Voor het Ancona-incident zie men onder Oostenrijk-Hongarije.

Blijkens een bericht in „The Board of Trade Journal”, was het Panamakanaal in het begin van November nog over een lengte van 500 voet versperd. De scheepvaart is thans hersteld. Men berekende de totale hoeveelheid aarde, welke moest worden verwerkt om de aardverschuivingen geheel te voorkomen, op 10 millioen kubieke yards. Per maand kunnen ten hoogste 1 millioen kubieke yards grond worden verwijderd, zoodat zonder verdere onvoorziene omstandigheden het werk in het begin van Augustus 1916 gereed zou kunnen zijn.

De Staats-secretaris van marine, Daniels, beveelt in zijn jaarlijksch rapport een vijfjarig vlootbouw-program aan, waarop een zeer groot aantal slagkruisers en patrouillevaartuigen voorkomen. Ook stelt hij voor de oprichting van een staatsfabriek voor den aanmaak van pantserplaten, om het marinebestuur onafhankelijk te maken van de particuliere industrie. Wanneer de vlootvoorstellen, worden aangenomen, zullen de Vereenigde Staten in 1921 in het bezit zijn van 27 eerste linie slagschepen, 25 tweede linie-slagschepen, 10 gepantserde kruisers, 13 lichte kruisers, 18 kruisers van ander type, 108 torpedojagers, 18 groote duikbooten, 157 kustduikbooten en de noodige transportschepen.

MEXICO. Carranza schijnt geen verkiezingen te willen laten uitschrijven, voordat de vrede in Mexico volledig is hersteld. Daartoe moeten eerst nog Zapata en zijn volgelingen worden bedwongen in een deel der staten Senora, Chichuchua en Zuidelijk Mexico.

Velen betwijfelen of Carranza en zijne Constitutionalistas op den duur de orde zullen weten te handhaven, nadat tot gedeeltelijke afdanking der troepen zal zijn overgegaan, en nadat de algemeene amnestie voor politieke misdrijven zal zijn verleend, die de Vereenigde Staten van Noord-Amerika waarschijnlijk zullen eischen.

De positie der regeering tegenover de vele eischen der Vereenigde Staten, op welks financieele hulp Mexico dringend aangewezen is, zal zeer moeilijk zijn.

JAPAN. De keizer heeft den Landdag persoonlijk geopend; hij verklaarde, dat het verbond met Engeland en de entente met Frankrijk en Rusland was versterkt.

De minister van marine zal den aanbouw van twee nieuwe eskaders voorstellen, elk bestaande uit 4 superdreadnoughts en 4 gepantserde kruisers, die in 1922 zullen moeten gereed zijn. Deze plannen houden waarschijnlijk verband met de uitbreiding der vloot van de Vereenigde Staten van Noord-Amerika.

Volgens de Times, heeft Japan in het afgelopen jaar belangrijke vorderingen gemaakt; terwijl vroeger de invoer den uitvoer jaarlijks gemiddeld 26 millioen pond sterling overschreed, werd in 1915 voor een bedrag van 20 millioen pond sterling meer uit- dan ingevoerd; de regering verkocht bovendien voor een waarde van 10 millioen pond sterling aan wapens en munitie.

CHINA. De Staatsraad heeft aan Joan-sji-kai het verzoek gericht, het keizerschap te aanvaarden, hetgeen deze, na eerst geweigerd te hebben, aangenomen heeft, onder voorbehoud, dat hij president zal blijven, totdat een geschikt tijdstip voor de kroning is aangebroken.

Te Shanghai is een opstand bedwongen, waarbij revolutionairen zich van een kruiser hadden meester gemaakt.

De militaire gouverneur van Yoennan heeft een proclamatie uitgevaardigd, waarin hij de onafhankelijkheid van Yoennan afkondigt; aanzienlijke troepenversterkingen worden naar het Zuiden gezonden, daar gevreesd wordt, dat ook andere militaire gouverneurs zich bij den opstand zullen aansluiten.

De regering is voornemens over een tijdperk van 10 jaar geleidelijk algemeen dienstplicht in te voeren.

keus zijn artikel „Maatregelen tegen de verspreiding van pest“ niet goed te spreken. Eenige bekende toelichtingen, zoals de nu vervallen circulaire van het D. O. d. d. 24 Januari 1913 Vle A. B. No. 251/13 die het recht hij zeer gewenscht.

Overzicht van het Indisch Militair Tijdschrift 1915 No. 10 (October.)

Deze aflevering opent met een zeer belangrijk opstel: „Wenken bij het houden van Geneeskundige oefeningen en Geneeskundige manoeuvres“ van de hand van den Officier van Gezondheid DE BATS.

S. acht het in hooge mate wenschelijk, de hospitaalsoldaten — de ziekendragers in oorlogstijd — zoomede het verplegingspersoneel hoe eer hoe beter met hun oorlogstaak vertrouwd te maken. Ten einde de opleiding van beide categorieën naar denzelfden grondslag te kunnen doen plaats hebben, geeft S. een systeem van opleiding aan, dat hem voor uitvoering vatbaar voorkomt. Wij vermeenen, dat de Heer DE BATS met het publiceeren zijner gedachten een nuttig werk heeft gedaan. De navolging van vele zijner wenken zal ongetwijfeld ten goede komen aan de geoeffendheid van een belangrijk deel van het personeel van den Geneeskundigen Dienst, waardoor het vertrouwen der combattanten in dezen dienst — en dus indirect het moreel van den troep — zal worden verhoogd.

Het volgend artikel is een Causerie over eene militia in Indië. Er blijkt niet uit, of S. het heeft over eene Europeesche dan wel over eene Inlandsche militia. Belangrijke beschouwingen worden niet geleverd; evenmin bevat het artikel nieuwe gezichtspunten.

Meerdere belangstelling verdient het volgend opstel van den Heer E. WENTING over „Het militair tarief No. 20 en het stelsel van voeding, toegepast bij de jongste manoeuvres“.

Van achter de schrijftafel beoordeeld, lijkt ook ons het bij de laatste manoeuvres toegepaste stelsel, waarbij den intendanten de beschikking werd gegeven over een zeker bedrag per man en per dag, waarvoor ze voor de voeding hadden te zorgen, aan ernstige bedenkingen onderhevig.

In het stukje „De brigade (1/2 sectie) als tactische en administratieve eenheid“ geeft de S. enkele beschouwingen, in hoeverre het brigadeverband bij de Veldbataljons eene gelukkige genoemd mag worden en komt hij tot het resultaat, dat het wenschelijk is om de halve sectie als administratieve en tactische eenheid te doen verdwijnen.

Over de Algemeene Order 1915 No. 34, waarbij opnieuw maatregelen werden vastgesteld, die bij het leger moeten worden genomen om pest te voorkomen dan wel verspreiding er van tegen te gaan, is „S.“ blij-

kens zijn artikel „Maatregelen tegen de verspreiding van pest” niet goed te spreken. Eenige beknopte toelichtingen, zooals de nu vervallen circulaire van het D. v. O. d.d 24 Januari 1913 VIe Afd. No. 251/33 die gaf, acht hij zeer gewenscht.

Ten slotte bevat deze aflevering de officieele mededeeling, dat bij het Indische leger zal worden ingevoerd een geweergranaat, geconstrueerd volgens de denkbeelden van den 1sten Luitenant TIERIE.

Voor 't overige de gewone rubrieken.

v. d. W.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Boekaankondiging.

Figuren van dezen oorlog. (Een reeks schetsen van op den voorgrond tredende persoonlijkheden uit de verschillende landen) bijeengebracht door H. V. D. MANDERE. 's Gravenhage, JOHANNES MORKS.

Dit boek bevat zooals de titel reeds aangeeft een reeks schetsen van gedurende den grooten oorlog op den voorgrond-tredende persoonlijkheden uit verschillende landen. Meerdere schrijvers hebben aan de samenstelling medegewerkt. Alhoewel niet alle opstellen even goed geslaagd mogen heeten, geven de meeste een duidelijk beeld van de mannen, die in deze tijden een belangrijke rol spelen. Het is een aardig boek, dat ook na den oorlog zijn waarde zal blijven behouden. Wij kunnen de lezing ervan ten zeerste aanbevelen.

Wereldburgers. Citizens of the World, door YERVANT H. ISKENDER, vertaling van F. HESSELINK.

Deze brochure, waarin de Schrijver, een Turk van hooge geboorte, de menschheid aanspoort om zich tegenover de machtige internationale oorlogspartij te vereenigen tot een nog machtiger vredesbond, is niet overal even duidelijk. Zij is overvuld met aanhalingen uit den Bijbel en heeft door het gebruik maken van allerlei lettertypen een zeer onrustig aanzien verkregen.

Het Vliegkamp. Maandblad voor belangstellenden in de vliëgsport, onder redactie van den Luitenant-vliegenier F. VAN HEYST e. a. 1e Jaargang, No. 1. Helder, C. DE BOER Jr.

Dit maandblad wordt samengesteld door de Nederlandsche aviateurskolonie te Soesterberg. Aanvankelijk was de bedoeling een soort vliegkampkrantje uit te geven, maar bij nader inzien werd het beter gevonden een blad te doen verschijnen, dat, behalve interessante zaken op het gebied van het vliegen, artikelen over allerhande sporttakken zal bevatten.

Het eerste nummer ziet er hoopvol voor de toekomst uit. Wij wenschen het nieuwe sportblad veel succes toe!

Handleiding bij de studie der tactiek ten dienste van de opleiding tot verlofsofficieren bij alle wapens, door J. N. BRUYN, Kapitein der Infanterie, Leeraar aan den Hoofdcursus. 5de druk. *Utrecht*, 1915. A. W. BRUNA EN ZOON.

Een 5de druk in hetzelfde jaar als de 4de; voorwaar! een schitterend succes voor den bewerker van deze handleiding. Wegens het verschijnen van eenige nieuwe voorschriften werden enkele wijzigingen aangebracht. Hier en daar wordt verwezen naar reeds bekende ervaringen in den huidige oorlog.

Ook dezen druk zal ongetwijfeld een even welkom onthaal ten deel vallen als zijn voorgangers.

—
Diplomatieke bescheiden betreffende de vaart in de Noordzee en het Kanaal in verband met den oorlogstoestand. 's *Gravenhage*, 1915. MARTINUS NIJHOFF.

Dit boekje bevat de door den Minister van Buitenlandsche Zaken aan de Staten-Generaal overgelegde stukken betreffende de vaart op de Noordzee en het Kanaal in verband met den oorlogstoestand. Ter toelichting is er aan toegevoegd een kort overzicht van de verschillende door de oorlogvoerenden getroffen maatregelen en van de houding te dien opzichte door de Nederlandsche Regeering aangenomen.

—
No. III der kleine geschriften uitgegeven door de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. Het aandeel der Nederlandsche troepen in den veldtocht van 1815, door W. E. v. DAM v. ISSELT. *Amsterdam*, 1915. S. L. VAN LOOY.

Ter herdenking van het feit, dat zich 100 jaren geleden in de Zuidelijke Nederlanden een veldtocht van 4 dagen afspeelde, die van onberekenbaren invloed is geweest op het lot van Europa, wenschte de Maatschappij tot Nut van het Algemeen een klein geschrift uit te geven waarin het aandeel, dat de Nederlandsche troepen en hunne bevelhebbers op zulk eene eervolle wijze in dien veldtocht hebben gehad, duidelijk in het licht werd gesteld. Die vereerende taak werd opgedragen aan den Kapitein W. E. v. DAM v. ISSELT en het moet gezegd worden dat deze officier op meesterlijke wijze aan de opdracht heeft voldaan. Beknopt, maar toch helder en duidelijk toont ons de S. wat tal van dappere en offervaardige mannen toen voor ons vaderland hebben tot stand gebracht, velen met opoffering van hun leven.

Lusitania. Zweite Auflage. HANS STEINUTH, *Stuttgart-Berlin*. DEUTSCHE VERLAGS-ANSTALT

In dit boekje geeft de S. een kort overzicht van al hetgeen over de torpedeering van de Lusitania door de pers der Duitschers, die hunner vijanden en die der neutralen gepubliceerd werd. Behalve het feit zelf en het ingestelde onderzoek worden ook de gevolgen en vraagstukken op het gebied van Internationaal Recht behandeld. Verder bevat het geschrift de verschillende ambtelijke documenten, welke naar aanleiding van het gebeurde met de Lusitania tusschen de mogendheden werden gewisseld.

Ofschoon de stof somwijlen droog is, weet S. die toch zeer onderhoudend te verwerken.

England und der U-Boot-Krieg. Zweite Auflage.
HANS STEINUTH, *Stuttgart-Berlin*. DEUTSCHE VERLAGS-ANSTALT.

Aan de hand van de berichten der binnen- en buitenlandsche dagbladen, gaat de S. van dit boek de resultaten na, welke de duikbootenoorlog reeds bereikt heeft. Hij komt tot de conclusie, dat de wijze, waarop Duitschland dien oorlog voert, Engeland's aanzien als beheerscher der zeeën in het oog van andere volken belangrijk afbreuk heeft gedaan. Verschillende documenten, welke tusschen de mogendheden over het voeren van den Onderzeebootenoorlog werden gewisseld, zijn in het geschrift opgenomen.

V. D. W.

Onze neutraliteit, geïllustreerd Maandschrift onder
redactie van W. J. M. LINDEN, 1e Luit. der Inf.
en Mr. W. NIERSTRASZ. *Schiedam*, H. A. M. ROE-
LANTS. Proefnummer

Blijkens het rédactioneele artikel bestaat het doel, dat met de uitgave van het maandblad wordt beoogd, in: „Het opwekken van sympathie voor onze weermacht en van het besef, dat de defensievraagstukken geen politieke, doch nationale vraagstukken zijn” Dat doel is ons sympathiek en wij kunnen dan ook niet anders wenschen dan dat de redactie in haar streven moge slagen. Het proefnummer is rijk geïllustreerd en keurig verzorgd.

Ter aankondiging ontvangen.

De Nederlandsche strijdmacht en hare mobilisatie in 1914. door J. KOOIMAN. Aflevering 1. *Purmerend*, J. MUUSSES EN HERMAN DE RUITER.

Roode-Kruishonden door Dr. E. BEMELMANS, Kapitein-paardenarts. (Overdruk uit het Ned. Tijdschr. voor Geneesk. Jrg. 1915. Tweede helft. No. 24.)

Over de staatkundige oorzaken van den huidige oorlog en de positie van Nederland in het conflict, door J. B. VAN HEUTZ Jr. *Amsterdam*, DALMEYER's instituut voor zelfontwikkeling, afdeling uitgeverijzaak.

Nieuwe Forten aan IJ- en Maasmonden? door W. J. COHEN STUART. Alg. Handelsblad van Donderdag 21 December '15. Avondblad 3de Blad.

Onze neutraliteit, geïllustreerd Maandschrift onder redactie van W. J. M. LINDEN, 1° Luit. der Inf en Mr. W. NIERSTRASZ. *Schiedam*, H. A. M. ROELANTS. Proefnummer.

De Navorscher, onder redactie van G. FULDAUER. 64ste Jaargang. Aflevering 9. *Amsterdam*, ENGELHARD, VAN EMBDEN EN CO.